

SERVICE LEARNING - ZVYŠOVANIE SOCIÁLNEJ INKLÚZIE DETÍ

MANUÁL PRE UČITEĽOV A UČITEĽKY

University of Granada team: Jose L. Arco-Tirado; Francisco D. Fernandez-Martín; Miriam Hervás-Torres; Vicente Ballesteros Alarcón; Juan A. Serrano Jiménez

University of Limerick team: Tracey Gleeson; Patrick Ryan; Anne Warren-Perkinson

The University College of Teacher Education in Vienna team: Rolf Laven; Michaela Steed-Vamos; Seyda Subasi Singh

Matej Bel University team: Alžbeta Brozmanová Gregorová; Zuzana Heinzová

Faculty of Humanities and Social Sciences of University of Rijeka team: Bojana Culum

Centre for European Volunteering - CEV team: Gabriella Civico; Kristijan Gjorgjieski

Out of the Box International team: Antonis Polydorou; Marko Paunovic

Grafický dizajn: Holly Draper

Centre for European Volunteering - CEV, 2022 Brussels

Service Learning Upscaling Social Inclusion for Kids - SLUSIK
Project number: 621448-EPP-1-2020-1-BE-EPPKA3-IPI-SOC-IN

SLUSIK

OBSAH

O manuáli.....1

Úvod do Service-Learningu.....1

Opis PLACE MODELU.....3

Neformálne vzdelávanie.....5

5 fáz PLACE modelu.....7

Kľúčoví aktéri v PLACE modeli.....8

Implementácia PLACE modelu.....13

Príprava 13

Prepojenie 21

Akcia 23

Oslava 27

Prínos 28

Prílohy

1. Plány vyučovacích hodín v PLACE Modeli 31

2. Metódy, ktoré môžete využiť v PLACE modeli 50

3. Príklady service learningových projektov 87

4. Tréning pre budúceho mentora/mentorku 101

5. Place model.....114

6. Je moja škola pripravená na service learning?.....116

7. Zoznam sociálnych a občianskych kompetencií 118

8. Hodnotiaci nástroj pre komunitných partnerov 122

9. Metódy hodnotenia študentov a študentiek.....124

10. Glosár 126

O MANUÁLI

Tento manuál je určený učiteľom a učiteľkám základných a stredných škôl, ktorým má pomôcť pri implementácii service learningového modelu "PLACE" (z anglického originálu Preparation, Link, Action, Celebrate, Effect - Príprava, Prepojenie, Akcia, Oslava a Prínos). Model je postavený na úspešných service learningových prístupoch aplikovaných v univerzitnom prostredí. Cieľom je dosiahnuť väčšiu mieru transferability do školského kurikula a podporiť učiteľov a učiteľky v aplikácii stratégie service learning v školách.

ÚVOD DO SERVICE-LEARNINGU

Service learning môže byť definovaný ako vyučovacia a učebná stratégia, ktorá integruje zmysluplnú službu komunite so vzdelávaním a reflexiou. Service learning, ktorý je tiež označovaný ako angažované učenie sa (engaged learning), umožňuje žiakom a žiačkam angažovať sa v lokálnej komunite pri identifikácii spoločných výziev a rozvoji vhodných riešení. Žiaci a žiačky sú pritom kľúčovými aktérmi tohto procesu. Service learning podporuje sociálnu inklúziu mladých ľudí, zvyšuje ich sociálne a občianske kompetencie a rozvíja porozumenie a osvojenie si hodnôt a základných ľudských práv. Začlenenie service learningu do kurikula môže byť pre žiakov a žiačky príležitosťou naučiť sa o politikách Európskej únie v oblasti sociálnej inklúzie, o cieľoch udržateľného rozvoja či environmentálnych a sociálnych otázkach v kontexte reálneho života. Service learningové projekty zapájajú žiakov a žiačky do vzťahov s inými ľuďmi, aplikácie ich ideí, vedomostí a zručností s cieľom priniesť zmeny v ich komunitách. Service learning umožňuje mladým ľuďom získať skúsenosť a kontakt s prácou mimovládnych neziskových organizácií a s dobrovoľníctvom štruktúrovaným a bezpečným spôsobom s ohľadom na ich životné okolnosti či rodinné prostredie. Týmto spôsobom môže znižovať školskú neúspešnosť či predčasné ukončenie školskej dochádzky a zvyšovať šancu byť sociálne začlenenými dospelými.

Service learning (SL) môže byť definovaný prostredníctvom niekoľkých kľúčových charakteristík, ktoré reflektuje aj PLACE model:

- SL je vopred naplánovaná a organizovaná skúsenosť žiakov a žiačok získaná prostredníctvom služby, ktorá reaguje na autentické potreby komunity. SL podporuje zmenu tradičného asistenčného modelu solidarity a pomoci (služba pre komunitu) na horizontálny model solidarity a pomoci (služba s komunitou).
- SL je založený na aktívnom zapojení žiakov a žiačok do všetkých fáz realizácie SL projektov, od plánovania až po vyhodnotenie. Žiaci a žiačky by mali cítiť zodpovednosť za projekt, ktorý realizujú, a pôsobiť ako lídri, nielen ako vykonávatelia. SL pracuje s reálnou skúsenosťou žiakov a žiačok a zahŕňa metakognitívne učenie sa, v ktorom si je žiak vedomý toho ako sa učí, čo sa učí, čo mu pomáha učiť sa, ako môže to, čo sa naučil, využiť v praxi a čo sa potrebuje ešte naučiť.
- SL je zámerne integrovaný školského kurikula. Existuje jasná súvislosť služby s cieľmi a obsahom vzdelávania. SL môže byť integrovaný do kurikula rozličných predmetov, pričom môže byť začlenený v rámci jedného predmetu alebo viacerých predmetov a riešiť interdisciplinárne projekty.
- SL poskytuje priebežné sekvencie, ktoré umožňujú žiakom a žiačkam reflektovať service learningovú skúsenosť. Reflexia v service learningu sa vníma ako proces budovania pochopenia, ktorý podporuje dôkladné porozumenie vzťahov a prepojení medzi skúsenosťami a konceptmi service learningu.
- SL sa zameriava na rozvoj občianskej zodpovednosti žiakov a žiačok. Od uplatnenia tejto stratégie v procese vzdelávania očakávame nielen rozvoj vedomostí či profesionálnych kompetencií, ale aj zmeny v „občianskych charakteristikách“ žiakov a žiačok. Tie determinujú zapojenie nielen počas, ale aj po ukončení realizácie SL projektov. SL umožňuje žiakom a žiačkam vniknúť do sveta občianskej spoločnosti ako aj dôležitosť angažovania sa v lokálnej komunite pri identifikácii výziev a rozvoji vhodných riešení*.

OPIS PLACE MODELU

PLACE model service learningu sa zameriava na rozvoj sociálnych a občianskych kompetencií mladých ľudí a rozvoj ich znalostí v oblasti hodnôt a základných práv. Prostredníctvom PLACE modelu môžu učitelia a učiteľky ľahko vytvárať kvalitné príležitosti pre mladých ľudí na spoluprácu s komunitnými partnermi a zapojenie sa do riešenia miestnych a globálnych výziev v rámci štruktúrovaného prostredia, ktoré podporuje formálne aj neformálne vzdelávanie.

Zahrnutie PLACE modelu do učebných osnov na vašej škole bude znamenať, že:

- Mladí ľudia si rozvíjajú silnejší zmysel pre angažovanosť vo svojich komunitách;
- Rastie počet mladých ľudí zapojených do komunitných projektov reagujúcich na miestne a globálne výzvy;
- Zvyšuje sa pravdepodobnosť, že sa stanú sociálne začlenenými dospelými, a zníži sa pravdepodobnosť ich sociálneho vylúčenia.
- Komunita ako celok bude okrem toho ťažiť z väčšieho počtu mladých ľudí s rozvinutejšími sociálnymi a občianskymi kompetenciami, ktorí sa viac zapájajú do komunity okolo nich, a zo zvýšeného počtu potenciálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v komunite.

PLACE model prepája školy a univerzity. Ponúka možnosť spolupracovať s univerzitami a vytvárať s nimi udržateľné vzťahy. Spolupráca prebieha najmä prostredníctvom zapojenia mentorov a mentoriek SL projektov, ktorými si študenti a študentky, ktoré majú skúsenosti s realizáciou service learningových projektov na univerzite. Ich úlohou je podporiť učiteľov a učiteľky a žiakov a žiačky pri realizácii service learningových projektov. Tieto osoby majú slúžiť ako vzory a sprievodcovia žiakov a žiačok v ich skúsenosti pri implementácii service learningových projektov.

Spôsob implementácie PLACE modelu sa môže v každej lokalite líšiť, môže mať rôznu dĺžku, zameriavať sa na rôzne témy (napr. životné prostredie alebo sociálna spravodlivosť), reagovať na konkrétnu lokalizovanú potrebu (napr. odolnosť voči kríze).

NEFORMÁLNE VZDELÁVANIE

Neformálne vzdelávanie je vzdelávanie, ktoré prebieha v rôznych prostrediach a situáciách, v ktorých vyučovanie, tréning a/alebo samotné učenie sa nie je nevyhnutne ich jedinou alebo hlavnou činnosťou. Metodika neformálneho vzdelávania môže poskytnúť adekvátny impulz pre efektívnu implementáciu service learningu, nakoľko je kompatibilná so zámerom aj charakteristikami tejto stratégie.

Kľúčové charakteristiky neformálneho vzdelávania je možné zhrnúť takto:

- Vzájomné prepojenie a vyvážená interakcia medzi kognitívnou, afektívnou a praktickou dimenziou učenia sa.
- Prepojenie individuálneho a sociálneho učenia, učenie orientované na partnerstvo, solidaritu a symetriu.
- Participatívne a na žiaka zamerané vzdelávanie.
- Učenie sa v reálnom kontexte a skutočnom živote, zážitkové vzdelávanie a učenie cez praktické cvičenia (learning by doing), podpora medzikultúrnej výmeny a stretnutí ako nástrojov učenia sa.
- Priorita prenosu a praktizovania hodnôt a zručností spojených so životom v demokratickej spoločnosti.

Neformálne metódy sú založené na „učení sa praxou“ a sú prispôsobené potrebám a špecifickým charakteristikám každého žiaka a žiačky, tým že skúmajú ich učebné štýly a vnímanie.

Medzi metódy neformálneho vzdelávania patria simulačné cvičenia, hry, outdoorové aktivity, vyjadrenie, rozbor, reflexia, diskusie, sebahodnotenie a hodnotenie, hranie rolí atď.

Súbor navrhovaných aktivít neformálneho vzdelávania v nasledujúcich častiach má za cieľ podporiť učiteľov a učiteľky pri implementácii PLACE modelu a následne pomôcť žiakom a žiačkam dosiahnuť ich ciele.

5 FÁZ PLACE MODELU

Príprava

Táto fáza zahŕňa prípravu a plánovanie implementácie service learningovej stratégie pre podporu dosahovania cieľov vzdelávania. V tejto fáze ide jednak o prípravu na implementáciu samotnej stratégie service learning ako aj o porozumenie tomu, či ste vy a vaša škola pripravení začať realizovať service learning prostredníctvom modelu PLACE. Ak zhodnotíte, že nie ste pripravení, mali by ste zistiť, čo je potrebné ešte urobiť.

Prepojenie

Táto fáza spočíva v prepojení mladých ľudí s ich partnermi v komunite, mentormi a mentorkami, vo výbere potrieb alebo aktivít, ktoré najlepšie podporujú ciele vzdelávania žiakov a žiačok. Jej súčasťou je aj jednotné pochopenie úloh a zodpovedností jednotlivých účastníkov.

Akcia

Táto fáza spočíva v prepojení učenia sa s problémami v reálnom živote a rozvíjaní a implementácií nápadov a riešení žiakov a žiačok v spolupráci s partnermi v komunite. Akcia je fázou, v ktorej žiaci a žiačky prepájajú učenie sa s problémami a príležitosťami v reálnom živote, rozvíjajú zodpovedné správanie voči komunite, v škole i mimo nej. Akcia je tiež o reflexii toho, čo bolo vykonané a čo sa žiaci a žiačky naučili z tejto skúsenosti.

Oslava

Táto fáza zahŕňa ukážku toho, čo sa žiaci a žiačky naučili a dokázali v spolupráci s komunitou. Žiaci a žiačky majú možnosť prezentovať výsledky svojej práce na verejnom podujatí otvorenom pre partnerov z komunity vrátane priateľov, rodín a tvorcov politik.

Prínos

Fáza prínosu je, keď sú nápady žiakov a žiačok zrealizované, žiaci a žiačky sú schopné uplatniť svoje formálne a informálne učenie sa a boli dosiahnuté vzájomné prínosy. Žiaci a žiačky boli cenným prínosom pre

KLÚČOVÍ AKTÉRI V PLACE MODELI

Žiaci a žiačky základných a stredných škôl

Žiaci a žiačky participujú na rozličných service learningových projektoch, ktoré sa realizujú v reálnom kontexte v spolupráci s partnermi v komunite. Spolupracujú a sú posilňovaní v tom, aby boli súčasťou akcie, aby sa učili o sebe a komunite prostredníctvom reflexie ich skúsenosti. Rozvíjajú svoje vedomosti, zručnosti a sociálne a občianske kompetencie.

Prečo ich zapojiť:

- Zlepšíte ich sebavedomie a zmocnenie tým, že ich zapojíte do komunity na rovnakej úrovni ako „dospelé“ osoby.
- Poskytnete im príležitosť na rozvoj „mäkkých zručností“, ako je komunikácia a empatia.
- Rozviniete lepšie porozumenie druhým a znalosti kultúrnych rozdielov.
- Zlepšíte povedomie a spoluprácu s komunitou, aby sa v budúcnosti stali angažovanejšími občanmi.

Čo robia:

- Učia sa praxou (learning by doing) a stávajú sa aktívnymi účastníkmi v kontexte „skutočného sveta“ v spolupráci s partnerom v komunite.
- Zamýšľajú sa nad tým, čo sa deje počas samotnej skúsenosti a v dôsledku ich zapojenia.
- Spolupracujú s učiteľmi, mentormi a partnermi v komunite pri plánovaní vlastného vzdelávania, t.j. pri plánovaní toho, čo budú v projekte robiť.
- Budujú nové vzťahy v komunite, rozvíjajú rešpekt a vzájomné dohody s partnermi.
- Získavajú prehľadov o kritických problémoch v Európe a na celom svete akými sú čistá energia či rodová rovnosť.
- Prezentujú čo urobili v rámci tejto skúsenosti, zdieľajú svoje poznatky a úspechy s ostatnými.

Učitelia a učiteľky základných a stredných škôl

V PLACE modeli učitelia a učiteľky implementujú vzdelávaciu metódu, ktorá kombinuje formálne (štruktúrované) a neformálne vzdelávanie v kontexte komunity. Sprevádzajú žiakov a žiačky praktickými skúsenosťami v okolitej komunite pri realizácii vlastných projektov vedúcich k sociálnej zmene. Poskytujú ďalší pohľad na to, čo sa študenti učia, posilňujú a rozširujú občiansku angažovanosť a zároveň lepšie porozumenie svojej komunite.

Prečo ich zapojiť:

- Rozšírite a prehĺbite školské kurikulum vytvorením bohatšieho kontextu učenia sa, prepojením skúseností z praxe s rozvojom sociálnych a občianskych kompetencií a výsledkov vzdelávania.
- Poskytnete príležitosť zmeniť tradičnú učiteľskú pozíciu na pozíciu sprievodcu a sprostredkovateľa v aktívnom vzdelávacom prostredí.
- Podporíte angažovanosť žiakov a žiačok, posilníte ich sociálne a občianske kompetencie a zvýšite zodpovednosť za proces učenia sa a ich zmocnenie.
- Vytvoríte vzájomne prospešné školské a komunitné partnerstvá a zvýšite podporu verejnosti.

Čo robia:

- Komunikujú s koordinátorom PLACE modelu ohľadom implementácie service learning a nastavenia spolupráce.
- Plánujú jednotlivé vyučovacie hodiny tak, aby odrážali obsah učebných osnov a identifikáciu výsledky vzdelávania.
- Zorganizujú úvodný workshop s mentormi a mentorkami a partnermi z komunity.
- Vytvárajú rámec pre aktivity, hodnotenie a reflexiu.
- Vedú žiakov a žiačky pri tvorbe service learningového projektu tak, aby zodpovedal potrebám partnera v komunite.
- Podporujú diskusiu o informáciách, povzbudzujú žiakov a žiačky aby hľadali informácie z rôznych zdrojov.
- Oceňujú úspechy žiakov a žiačok, zdieľajú čo dosiahli s partnermi v komunite a širšou verejnosťou.

Partner v komunite

Partnerom v komunite môže byť akákoľvek nezisková organizácia alebo skupina ľudí, ktorá dokáže vytvoriť priestor pre zmysluplnú service learningovú skúsenosť zasadenú do kontextu „skutočného života“ a reagujúcu na aktuálne problémy alebo výzvy. Partneri v komunite poskytujú mladým ľuďom príležitosti komunikovať s dospelými a byť uznaní ako hodnotní a prispievajúci členovia spoločnosti. Sú ochotní vstúpiť do partnerstva s cieľom umožniť vzdelávanie v školskom kontexte, splniť požiadavky na učebné osnovy a poskytnúť neformálne vzdelávacie príležitosti, ktoré umožňujú žiakom a žiačkam rozvíjať sociálne a občianske kompetencie.

Prečo ich zapojiť:

- Prispejete k vzdelávaniu a príprave ďalšej generácie lídrov zmien.
- Máte príležitosť vzdelávať mladých ľudí o aktuálnych problémoch, ktoré majú vplyv na ich komunitu.
- Máte možnosť hľadať kolaboratívne financovanie projektov.
- Budujete ďalšie kapacity, ktoré môžu pomôcť pri vykonávaní potrebných úloh špecifických pre projekt.
- Máte možnosť riešiť výzvu alebo problém, zvýšiť kvalitu služieb alebo kvalitu života príjemcov.

Čo robia

- Vysvetľujú účel a víziu organizácie alebo skupiny a konkrétne potreby a výzvy, ktoré žiaci a žiačky pomôžu riešiť.
- Umožňujú žiakom a žiačkam porozumieť komunite/cieľovej skupine, s ktorou pracujú.
- Asistujú pri riešení výziev a projektov, do ktorých sú žiaci a žiačky zapojení, odpovedajú na otázky.
- Participujú na nevyhnutnej príprave, školení alebo dohľade.
- Zúčastňujú sa na vyhodnotení service learningového projektu.

Mentori a mentorky

V PLACE modeli hrajú dôležitú úlohu vysokoškolskí študenti a študentky, ktorí majú skúsenosť so service learningom a ktorí môžu podporovať žiakov a žiačky v získavaní zmysluplnej vzdelávacej skúsenosti v reálnom svete. Majú vplyv na úspešnosť sociálnej zmeny tým, že podporujú úspešnú implementáciu PLACE modelu v lokálnom prostredí.

Prečo ich zapojiť:

- Prispějete k vzdelávacej iniciatíve vedenej mládežou čo stimuluje širšiu občiansku angažovanosť.
- Absolvujete vzdelávanie zamerané na posilnenie postavenia žiakov a žiačok škôl v implementácii service learningových projektov.
- Podporíte učiteľov a učiteľky, žiakov a žiačky a partnerov v komunite v riešení projektov, ktoré reagujú na potreby v miestnych komunitách.
- Prepojíte vlastné vedomosti a zručnosti pri spolupráci a projektov, ktoré podporujú sociálnu inklúziu na miestnej úrovni a môžu prispieť k realizácii politík EÚ v oblasti sociálnej inklúzie a dosahovaní cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

Čo robia:

- Prispievajú k počiatočným interakciám skupiny/tímu prostredníctvom zdieľania ich príbehu a skúseností.
- Pomáhajú pri vedení žiakov a žiačok od počiatočného spojenia s partnermi, plánovania a implementácie ich projektu až po verejnú prezentáciu ich riešení.
- Zdieľajú svoj čas, skúsenosti a nadšenie s mladšími ľuďmi na základných a stredných školách a sprevádzajú ich pri ich vlastnej service learningovej skúsenosti.

Koordinátor/koordinátorka PLACE modelu

Koordinátori/koordinátorky zabezpečujú, aby implementácia service learningu kontinuálne napredovala vo všetkých fázach. Prepájajú študentov a študentky univerzity so žiakmi a žiačkami a neustále pracujú na identifikácii príležitostí pre budúcu spoluprácu. Koordinátor/koordinátorka môže pochádzať zo školy alebo univerzity, ktorá je už zapojená do projektu, alebo z inej zainteresovanej skupiny ako je napríklad lokálna samospráva alebo miestne dobrovoľnícke centrum.

Prečo ich zapojiť:

- Zabezpečíte konzistentnosť PLACE modelu a propagujete zásady a postupy, ktoré zaistia bezproblémový priebeh service learningových aktivít.
- Zlepšíte riadenie vzájomných závislostí projektov a vzťahov v rámci service learningu v školách, minimalizujete neistotu a vediete k potenciálnym partnerstvám.
- Posilňujete spoluprácu, kvalitu a včasnosť a zároveň podporujete flexibilitu modelu vo vzťahu k zmenám a rozširovaniu (na miestnej i európskej úrovni) podľa potreby.
- Manažujete riziká zdieľaním získaných poznatkov a osvedčených postupov v komunite praktizujúcich PLACE model.

Čo robia:

- Zaisťujú aby učebné osnovy a právne požiadavky boli v súlade s miestnymi podmienkami.
- Podporujú pravidelné stretnutia v rámci PLACE modelu.
- Vysvetľujú PLACE model učiteľom a učiteľkám, ktoré prejavia záujem a vedú jeho počiatočnú implementáciu v škole.
- Poskytujú príklady osvedčených postupov a propagujú príležitosti pre zapojenie partnerov v komunite.
- Riadia identifikáciu a integráciu študentov a študentiek univerzít ako mentorov a mentoriek pri podpore učiteľov a učiteľiek a žiakov a žiačok.
- Pomáhajú školám pri výbere typov projektov, do ktorých sa môžu žiaci a žiačky zapojiť (zosúladenie strategického zamerania školy s potrebami miestnych partnerov) a odpovedajú na otázky učiteľov a učiteľiek.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

Táto časť manuálu vás prevedie krok za krokom PLACE modelom z perspektívy učiteľa/učiteľky základnej alebo strednej školy.

PRÍPRAVA

Táto fáza zahŕňa prípravu a plánovanie implementácie service learningovej stratégie. V tejto fáze ide jednak o prípravu na implementáciu samotnej stratégie service learning, ako aj o porozumenie tomu, či ste vy a vaša škola pripravení začať realizovať service learning prostredníctvom modelu PLACE. Ak zhodnotíte, že nie ste pripravení, mali by ste zistiť, čo je potrebné ešte urobiť.

Predtým ako sa rozhodnete začať s implementáciou PLACE modelu na vašej škole, je dôležité uvedomiť si niekoľko zásadných skutočností, ktoré môžu vaše zámery ovplyvniť a ktoré by ste si mali premyslieť. Pre úspešný štart odporúčame:

- Urobiť osobné rozhodnutie, že implementácia PLACE modelu prináša benefity pre všetky zúčastnené strany (školu, žiakov a žiačky, vám i komunite) v zmysle moderných vzdelávacích princípov, čo znamená aj poznanie základných krokov a filozofie service learningu
- Osloviť vedenie školy s cieľom zapracovať PLACE model do školského vzdelávacieho programu.
- Osloviť pedagogický zbor s cieľom vyjasnenia PLACE modelu cez vlastný predmet a jeho potenciálu pre rôzne vzdelávacie oblasti a tematické oblasti výchovy

- Osloviť rodičovskú verejnosť cez radu školy, rodičovské združenia, a pod. s dôrazom na prínos pre žiactvo.
- Osloviť žiactvo cez – žiacky parlament alebo iné kanály s dôrazom na prínosy pre celú komunitu.
- Inšpirovať sa príkladmi už zrealizovaných dobrovoľníckych aktivít, ideálne v blízkom okolí. Kontaktovať ľudí so skúsenosťou, prípadne niektoré z centier dobrovoľníctva.
- Nadviazať spoluprácu s jednotlivcom, inštitúciou, organizáciou, kde sa už service learning zavádzal s cieľom posilniť vlastné motívy pre zavádzanie service learningu a vyhnúť sa chybám.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

PRÍPRAVA (Pokračovanie)

Odpovedzte na tieto otázky:

1. Aký je postoj vedenia školy k aktivitám žiakov a žiačok v komunite?
2. Aký je postoj ostatných učiteľov a učiteliek k aktivitám žiakov a žiačok v komunite?
3. Ako môžem motivovať vedenie školy, ostatných učiteľov a učiteľky, vychovávateľov a vychovávateľky k tomu, aby sa zapojili do PLACE modelu?
4. Aké má škola a jej žiaci a žiačky skúsenosti s aktivitami v komunite?
5. Ako môžem motivovať žiakov a žiačky k tomu, aby sa zapojili do PLACE modelu?
6. Čo na zapojenie do PLACE modelu hovoria rodičia?
7. Aký je môj postoj k dobrovoľníctvu, aktivitám v komunite a service learningu?
8. Koľko času chcem/môžem tejto aktivite venovať?

Základným predpokladom pre úspešný rozvoj PLACE modelu v škole je atmosféra a prostredie, ktoré motivuje k záujmu o dianie vo svojom okolí a k záujmu o pomoc iným a v ktorom sú podporované a oceňované aktivity žiakov a žiačok v komunite. Táto atmosféra je niečo, čo je na škole prítomné „automaticky“, je potrebné na nej pracovať a môže byť jedným z cieľov implementácie PLACE modelu. Takúto atmosféru do veľkej miery formuje najmä postoj vedenia školy k dobrovoľníctvu, aktivitám v komunite a service learningu, ale aj postoj ostatných učiteľov a učiteliek a ďalšieho personálu.

Počítajte s tým, že sa možno nestretnete s pozitívnym ohlasom u všetkých vašich kolegov a kolegýň. Pre niektorých ľudí môže byť „podozrivé“, prečo sa niekto takýmto aktivitám venuje, ak sa do nich sami nikdy nezapojili. Ak však budete žiakov a žiačky motivovať k tomu, aby sa do service learnigových aktivít zapojili, a zároveň sa budú ostatní vaši kolegovia a kolegyne vyjadrovať o vašej alebo ich aktivite posmešne či pohrdavo, alebo budú vyjadrovať svoj nezáujem, pravdepodobne budete musieť vyvinúť veľa energie na to, aby ste žiakov a žiačky pre aktivity nielen získali, ale ich v pri nich aj udržali a aby mali z toho dobrý pocit.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

PRÍPRAVA (Pokračovanie)

Úlohy učiteľa/učiteľky v tejto fáze:

- Zamyslite sa nad potrebami a cieľmi implementácie PLACE modelu, ktoré sú špecifické pre vašu školu. Odpovedzte na otázky: Na aké potreby školy by mala implementácia PLACE modelu reagovať? Aké sú ciele implementácie PLACE modelu vo vzťahu k mojej škole? Čo by mala implementácia PLACE modelu priniesť mojej škole?
- Prečítajte si kontrolný zoznam „Je moja škola pripravená na service learning“. (Príloha 3)
- Diskutujte a rozhodnite sa, kde v školskom kurikulu bude metodika service learningu začlenená napr. v jednom konkrétnom predmete, ako je história, občianska výchova, umelecké predmety alebo biológia alebo vo viacerých predmetoch s prierezovým prístupom.
- Identifikujte kolegov a kolegyne, ktoré vás budú podporovať v implementácii service learningu, najmä ak sa bude realizovať vo viacerých predmetoch.
- Vytvorte partnerstvo medzi vašou školou a univerzitou, z ktorej budú mentori a mentorky.
- Identifikuje koordinátora/koordinátorku PLACE modelu. Môže to byť aj iný aktér ako je opísaný vyššie.
- Rozhodnite sa, na ktoré sociálne a občianske kompetencie sa budete zameriavať ako na výsledky vzdelávania. Úplný zoznam možných sociálnych a občianskych kompetencií nájdete v prílohe 4.
- Zapojte žiakov a žiačky a mentorov a mentorky do premýšľania o tom, na akej téme/oblasti (napr. životné prostredie, kultúra, občianstvo, chudoba a pod.) by chceli pracovať a prečo.

- Urobte prehľad možných miestnych organizácií, s ktorými by škola mohla spolupracovať. Príloha 5 je užitočným zdrojom, ktorý môže pomôcť pri tomto prehľade.
- Zaregistrujte sa v komunite praktizujúcich PLACE model a zúčastnite sa online príležitostí na budovanie kapacít a podelte sa o svoje pochybnosti, otázky a nápady s inými odborníkmi z praxe.
- Pripravte si koncepciu predmetu, plány hodín a časový harmonogram implementácie service learningu. Plán môže byť nastavený na niekoľko týždňov až niekoľko mesiacov, v závislosti od zvolených možností a prístupu. Vo všeobecnosti dlhodobý zážitok zo service learningu vedie k významnejším prínosom a vplyvu. Aj krátkodobé skúsenosti však môžu byť pre mladých ľudí veľkým prínosom a môžu zvýšiť ich šance na sociálne začlenenie v mladosti aj v dospelosti. Príprava koncepcie predmetu založeného na stratégii service learning zahŕňa stanovenie jeho cieľov, podmienok a spôsobu hodnotenia, obsahu, tematického plánu a metód výučby.
- Vysvetlite žiakom a žiačkam základné princípy service learningu a podporte ich motiváciu pre zapojenie sa do práce v komunite.
- Pomôžte žiakov a žiačkam stanoviť si ich osobné ciele.
- Pomôžte žiakom a žiačkam stanoviť si pravidlá práce v skupine.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

PRÍPRAVA (Pokračovanie)

Pri príprave by ste mali zodpovedať najmä tieto otázky:

- Aké sú vzdelávacie/učebné ciele predmetu? Aké kompetencie v rámci predmetu chcete rozvinúť?
- Aké môžu byť ciele služby vychádzajúce z potrieb definovaných partnerom v komunite?
- Ako sú vzdelávacie ciele a ciele služby prepojené?
- S akou veľkou skupinou žiakov a žiačok budete pracovať?
- Aká bude rola žiakov a žiačok v jednotlivých fázach realizácie service learningu? Ako budú žiaci a žiačky zapojení?
- Ako budete spolupracovať s komunitou? Ako bude zapojená do procesu realizácie od plánovania po vyhodnotenie? Akú rolu budú mať partneri v komunite?
- Koľko učiteľov/učiteľiek bude do konkrétného projektu zapojených? Akým spôsobom?
- Aké bude časové rozloženie výučby?
- Ako bude prebiehať príprava žiakov a žiačok na realizáciu service learningových aktivít?
- Ako budete aktivity so žiakmi a žiačkami reflektovať?
- Ako budete vyhodnocovať service learningovú skúsenosť?
- Aké budú podmienky hodnotenia a známkovania predmetu?
- Aké metódy sebahodnotenia a vzájomnej spätnej väzby medzi žiakmi a žiačkami môžete využiť, aby ste zvýšili zapojenie žiakov a žiačok?

Očakávané výsledky fázy prípravy (kontrolný zoznam):

- ✓ 1. Koordinátor/koordinátorka buduje znalosti a povedomie o PLACE modeli a service learningovej stratégii.
- ✓ 2. Učiteľ/učiteľka ponúka žiakom a žiakám novú vzdelávaciu skúsenosť, v ktorej získajú príležitosť stať sa spolutvorcami a koproducentmi svojich vedomostí.
- ✓ 3. Sú identifikovaní mentori a mentorky a vyškolení tak, aby čo najlepšie dokázali podporiť učiteľov a učiteľky a žiakov a žiačky v implementácii service learningových projektov.
- ✓ 4. Vyučovacie hodiny sú naplánované a realizované tak, aby informovali žiakov a žiačky o rôznych aspektoch ich service learningového projektu, ich angažovania sa komunitou a spolupráce s mentormi a mentorkami.
- ✓ 5. Žiaci a žiačky poznajú koncept service learningu a sú motivované pre spoluprácu s partnermi v komunite.
- ✓ 6. Žiaci a žiačky majú stanovené svoje osobné ciele vzdelávania a rozvoja.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

PREPOJENIE

Táto fáza spočíva v prepojení mladých ľudí s ich partnermi v komunite, mentormi a mentorkami, vo výbere potrieb alebo aktivít, ktoré najlepšie podporujú ciele vzdelávania žiakov a žiačok. Jej súčasťou je aj jednotné pochopenie úloh a zodovedností jednotlivých účastníkov.

Úlohy učiteľa/učiteľky v tejto fáze:

- Budte sprievodcom uľahčujúcim vzdelávanie.
- Plánujte skupinové interakcie a zameranie sa na definovanie potrieb komunity, v neustále diskusii a interakcii umožnite žiakom a žiačkam rozvíjať porozumenie s ostatnými a budovať nové poznanie.
- Pomáhajte mentorom a mentorkami pri nadväzovaní kontaktov so žiakmi a žiačkami, zorganizujte spoznávacie stretnutie.
- Podporte žiakov a žiačky v porozumení analýze potrieb a príprave plánu analýzy potrieb.
- Uistite sa, že je uzatvorená dohoda o spolupráci medzi školou a univerzitou.

Očakávané výsledky fázy prepojenia (kontrolný zoznam):

1. Žiaci a žiačky sa zoznámia s partnermi v komunite a identifikujú potreby alebo ciele, na ktorých dosiahnutí budú pracovať.

2. Žiaci a žiačky sa spoznajú s mentormi a mentorkami.

3. Žiaci a žiačky rozumejú analýze potrieb, prečo je dôležitá a aké nástroje môžu pri identifikácii potrieb využiť.

4. Žiaci a žiačky pripravili plán analýzy potrieb.

5. S partnermi v komunite sú uzatvorené dohody o spolupráci.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

AKCIA

Táto fáza spočíva v prepojení učenia sa s problémami v reálnom živote a rozvíjaní a implementácií nápadov a riešení žiakov a žiačok v spolupráci s partnermi v komunite. Akcia je fázou, v ktorej žiaci a žiačky prepájajú učenie sa s problémami a príležitosťami v reálnom živote, rozvíjajú zodpovedné správanie voči komunite, v škole i mimo nej. Akcia je tiež o reflexii toho, čo bolo vykonané a čo sa žiaci a žiačky naučili z tejto skúsenosti.

Úlohy učiteľa/učiteľky v tejto fáze:

- Pravidelne diskutujte s koordinátorom/koordinátorkou o procese.
- Podporte žiakov a žiačky pri realizácii analýzy potrieb a poskytujte im spätnú väzbu.
- Pozvite do školy mentorov a mentorky.
- Zorganizujte akciu, aby sa partneri v komunite a žiaci a žiačky a predstavili výsledky analýzy potrieb.
- Podporujte výsledky a prínosy vzdelávania prostredníctvom service-learningu.
- Ujasnite si záväzky, očakávania a úlohy. Najčastejšie problémy pri realizácii service learningových projektov vznikajú v súvislosti s nejasne definovanými povinnosťami, úlohami a očakávaniami. Preto je dôležité tieto aspekty vo implementácii service learningových projektov neustále objasňovať.
- Zamerajte sa na ciele vzdelávania a rozvoja. Činnosti, ktoré žiaci a žiačky vykonávajú počas implementácie service learningových projektov, nie sú automaticky prepojené s ich učebnými cieľmi. Preto je potrebné vytvárať prepojenie medzi službou a učením sa priamo počas fázy služby v komunite, napríklad nepretržitou reflexiou.
- Podporujte žiakov a žiačky počas ich služby. Nové prostredie a úlohy súvisiace s implementáciou service learningových aktivít môžu byť pre žiakov a žiačky výzvou, ale môžu ich aj odrádzať. Pravidelné inštrukcie, povzbudzovanie a vedenie môže žiakom a žiačkam pomôcť prekonať pocity neistoty, úzkosti a nervozity.

- Podporujte medzilľudské a medzikultúrne skúsenosti. Služby v komunite môžu prispieť k rozvoju sociálnych a interkultúrnych kompetencií žiakov a žiačok tým, že prídu do kontaktu s ľuďmi rôznych etnických skupín, či rôzneho sociálneho a ekonomického postavenia alebo veku. Majú tiež možnosť zdieľať s ostatnými svoju vlastnú situáciu a postavenie.
- Pomáhajte spracovať zmeny počas implementácie service learningových projektov. Napriek dôkladnej príprave nemusia jednotlivé tímy fungovať tak, ako by mali. Ak dôjde k zmene, je dôležité pomôcť žiakom a žiačkam kreatívne zvládnuť zmenu. Nie každý service learningový projekt musí uspieť, ako sa pôvodne predpokladalo. Aj pri neúspechu sa ľudia učia.
- Zabezpečte bezpečnosť. Pri službe v komunite je dôležité zaistiť bezpečnosť žiakov a žiačok pravidelným monitorovaním. V prípade akýchkoľvek hrozieb alebo problémov by mal byť učiteľ/učiteľka kontaktnou osobou schopnou zaistiť bezpečnosť.
- Zachovajte si energiu a nadšenie. Pri dlhodobejšej službe v komunite môžu žiaci a žiačky stratiť energiu a nadšenie, preto je dôležité ich povzbudzovať k plneniu úloh a dosahovaniu cieľov prostredníctvom neformálnej podpory.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

AKCIA (pokračovanie)

Úlohy učiteľa/učiteľky v tejto fáze (pokračovanie):

- Dokumentujte skúsenosti a pripravte si reflexiu. Aby žiaci a žiačky čo najlepšie využili svoje skúsenosti so service learningom je dôležité, aby svoje skúsenosti, učenie a otázky dokumentovali rôznymi spôsobmi a spôsobmi počas skutočnej implementácie aktivít. Existuje spôsobov, ako sa zamyslieť, napríklad:
- Opýtajte sa žiakov a žiačok čo robia, prečo robia to, čo sa učia, z čoho sú zmätení a/alebo rozrušení.
- Povzbudte ich, aby si zapísali kľúčové slová svojich skúseností, pocitov alebo procesu učenia.
- V tímových projektoch zaistite, aby bola identifikovaná osoba, ktorá bude zodpovedná za fotografovanie alebo nahrávanie videí.
- Povzbudzujte ich, aby si písali denníky a používali ďalšie reflexívne techniky.
- Budte aktívny. Ak sa žiaci a žiačky rozhodnú upratať priestor, robiť tvorivé dielne pre ostatných alebo pomôcť v zariadení pre seniorov, je potrebné aby ste sa zapojili aj vy.
- Nepreberajte zodpovednosť za nápady ani za podoby service learningových projektov žiakov a žiačok.. Musia cítiť, že je to ich, nie váš projekt. Skúste sa vzdať predstavy o tom, ako by aktivitu plánoval alebo vykonával dospelý (učiteľ, vychovávateľ). Ste v úlohe konzultanta pri tvorbe, nie pri tvorca.

Očakávané výsledky fázy akcie (kontrolný zoznam):

- ✓ 1. Komunitne orientované projekty poskytujú žiakom a žiačkam možnosť pôsobiť vo vybranej komunite a spolupodieľať sa na uspokojení jej potrieb či riešení výziev.
- ✓ 2. Žiacia žiačky naplánujú projekt, ktorým reagujú na potrebu/problém, v komunite.
- ✓ 3. Žiacia žiačky prezentujú svoje plány pred partnermi v komunite a získavajú od nich rady, odporúčania, resp. spätnú väzbu.
- ✓ 4. Žiaci a žiačky si rozvíjajú sociálne a občianske kompetencie ako aj zmysel pre zodpovednosť (pocit, že majú v rukách moc ako situáciu riešiť, atď.). Dôležité je, aby si uvedomili, že to čo robia (zahŕňa to ich myšlienky, nápady, prístupy, správanie, atď.) je nevyhnutné pre ich rast a učenie sa, ako aj budúcnosť (nové skúsenosti, zážitky, nadobudnuté zručnosti, atď.), a že im to prináša nové možnosti pre život.
- ✓ 5. Žiaci a žiačky nerealizujú aktivity samostatne a podľa vlastného uváženia, ale v rámci vzájomnej spolupráce s partnermi v komunite a v súčinnosti s inými členmi a členkami tímu.
- ✓ 6. Žiacia žiačky si uvedomujú zodpovednosť za svoje činy, či už ide o vplyv na prostredie alebo iných.
- ✓ 7. Plán service learningového projektu bol realizovaný tak, ako bolo plánované.

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

OSLAVA

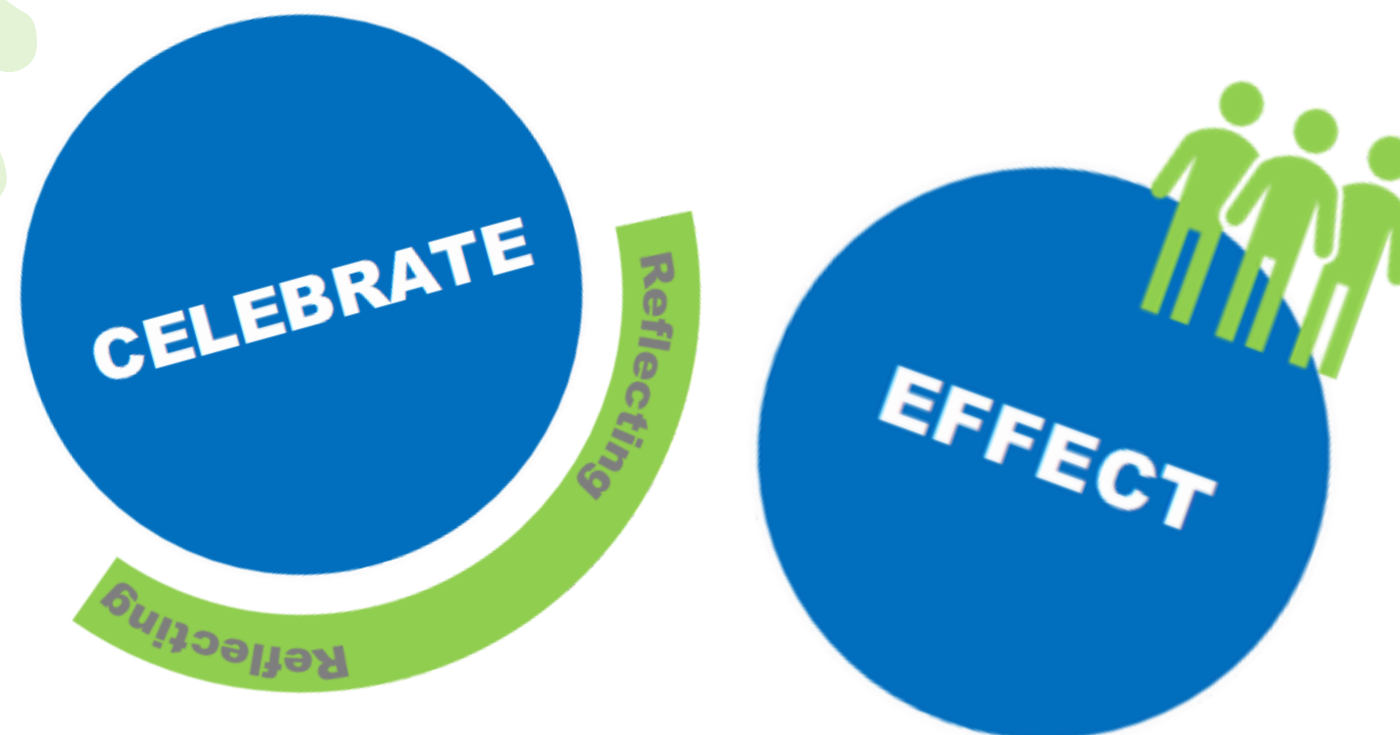
Toto je fáza, kedy majú žiaci a žiačky príležitosť prezentovať svoje výsledky počas verejnej udalosti, ktorá je otvorená všetkým členom a členkám miestnej komunity, reagovať na otázky a komentáre a osláviť to čo dosiahli. Žiaci a žiačky môžu zdieľať s inými to čo sa naučili a to čo dosiahli.

Úlohy učiteľa/učiteľky v tejto fáze:

- Podporujte žiakov a žiačky pri organizovaní záverečných prezentácií, na ktorých môžu zdieľať svoje skúsenosti a nové osvojené vedomosti a zručnosti.
- Komunikujte s partnermi v komunite a mentormi a mentorkami a zahrňte ich do záverečnej udalosti.
- Diseminujte výsledky aktivít žiakov a žiačok v rámci celkovej propagácie.
- Pomáhajte žiakom a žiačkam pri príprave záverečnej prezentácie a poskytujte pravidelnú spätnú väzbu.
- Povzbudzujte žiakov a žiačky k sebareflexii, hlavne pokiaľ ide o vplyv implementovaného projektu.
- Pomáhajte žiakom a žiačkam pri príprave správ a ostatných náležitostí (fotky, plagáty, obsah webstránky, atď.)

Očakávané výsledky fázy oslavy (kontrolný zoznam):

- ✓ 1. Žiaci a žiačky majú možnosť podeliť sa osvoje výsledky, skúsenosti, prezentovať ich a rovnako sa zmieniť aj o tom, čo sa im podarilo resp. opísať celý proces svojej práce.
- ✓ 2. Žiaci a žiačky dostávajú spätnú väzbu od partnerov z komunity a rovnako aj od ich spolužiakov a spolužiačok.
- ✓ 3. Žiaci a žiačky reflektujú čo sa naučili, vyjadrujú sa k svojim novým skúsenostiam a poskytujú informácie o tom, čo im celý projekt priniesol.

PRÍNOS

V tejto fáze dochádza k prepojeniu formálneho a neformálneho učenia sa v rámci recipročného vzťahu. Žiaci a žiačky boli cenným prínosom pre komunitu.

Úlohy učiteľa/učiteľky v tejto fáze:

- Naplánujte si stretnutia v škole, na ktorých bude prebiehať reflexia s cieľom zvýšiť vplyv celého programu a povedomie o takomto type možností medzi žiakmi a žiačkami.
- Podporte žiakov a žiačky pri zdieľaní zážitkov v rámci širšieho okruhu školy.
- Ohodnoťte pokrok žiakov a žiačok berúc do úvahy edukačné ciele a kľúčové kompetencie (sociálne a občianske), ktoré boli stanovené vopred pomocou vybraných nástrojov.
- Informujte žiakov a žiačok o dlhodobom vplyve ich projektu v lokálnom prostredí, v prípade jeho realizácie v ďalších rokoch.

SLUSIK

IMPLEMENTÁCIA PLACE MODELU

PRÍNOS (Pokračovanie)

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

SL projekty sú špecifické nakoľko v nich dochádza k prepojeniu učenia sa a služby. Z daného vyplýva, že aj evalvácia tu berie do úvahy na jednej strane ciele stanovené pre službu v komunite a zároveň aj edukačné ciele projektu: nadobudnuté a aplikované vedomosti a kompetencie (Regina, Ferrara, 2017). Vzhľadom k daným informáciám, hodnotenie ako formu evalvácie môžeme definovať ako metódu testovania stupňa, ktorý žiaci a žiačky dosiahli v oblasti učenia sa (akademická oblasť) a service learningových cieľov, ktoré stanovuje vyučujúci na začiatku formálneho alebo neformálneho vzdelávania (predmet, kurz, tréning, atď.). Môžeme ho definovať aj ako známkovanie, avšak žiaci a žiačky sú hodnotení na základe dosiahnutia výchovno-vzdelávacích cieľov (respektíve na základe vytvoreného produktu, ktorý súvisí s predmetom), a nie na základe počtu hodín služby.

Keď zoberieme do úvahy vplyv SL na žiakov, je dôležité uvedomiť si, že SL nie je tradičnou edukačnou stratégiou, takže aj hodnotenie nie je možné realizovať v tradičnej forme, napríklad len na základe testov. Pri aplikácii SL v rámci zvoleného predmetu sa vzdelávací proces uskutočňuje prostredníctvom vzájomného prepojenia vedomostí a skúseností.

Na druhej strane, evalvácia poskytuje spätnú väzbu od rôznych zainteresovaných strán v procese samotného priebehu service learningu. Takže cieľom evalvácie nie je čisto len známkovať alebo hodnotiť, ale skôr ide o spätnú väzbu na celý proces. Každý projekt potrebuje zhodnotiť nielen obsah, ale aj samotný (celý) projekt. Evalvácia v rámci SL stratégie zacielfuje našu pozornosť k cieľom, ktoré sme si vytýčili v prípravnej fáze implementácie. Preto sa môžeme sústrediť na niekoľko aspektov evalvácie, napríklad na žiakov, spoluprácu s organizáciou, komunitou a samotnú službu, školu a aplikáciu service learningu.

Očakávané výsledky fázy oslavy (kontrolný zoznam):

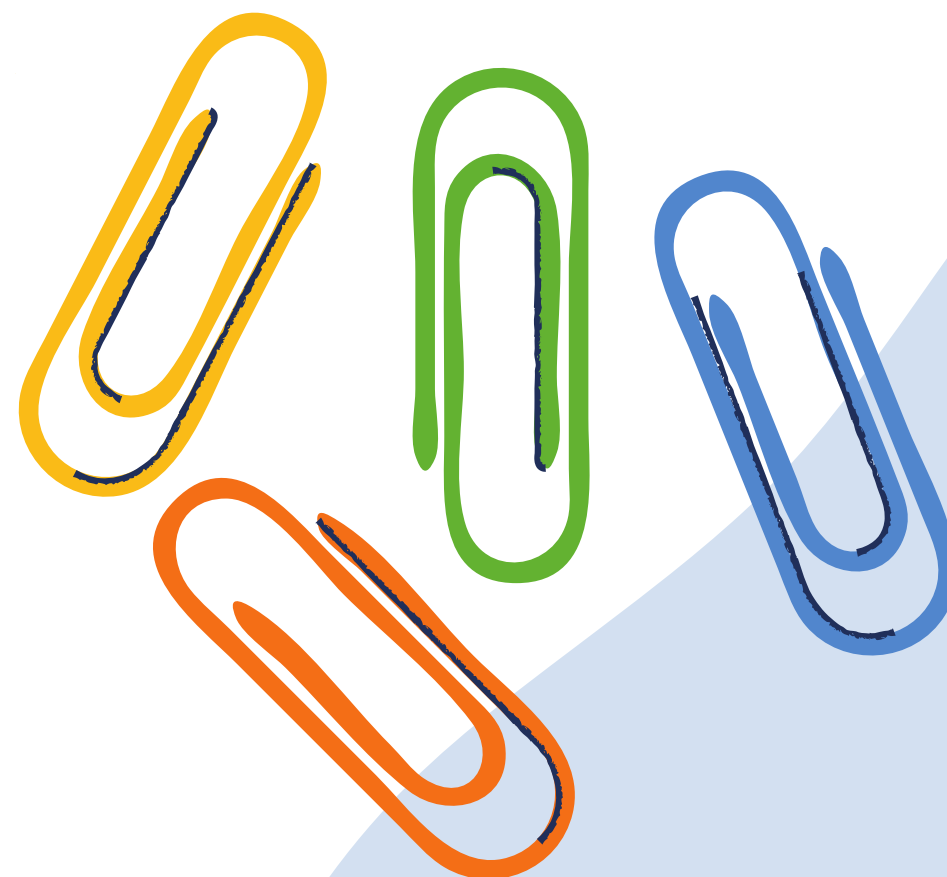
- ✓ 1. Partneri komunity sú spokojní s participujúcimi žiakmi a žiačkami a poskytnú spätnú väzbu škole a koordinátorovi/koordinátorky.
- ✓ 2. Žiaci žiačky sa zlepšili pokiaľ ide o ich zručnosti v rámci tímovej práce, líderstva, komunikačných zručností a celkového interpersonálneho rozvoja.
- ✓ 3. Žiaci žiačky nadobudli pozitívny vzťah voči škole a spoločnosti a sú motivovaní učiť sa ďalej.
- ✓ 4. Žiaci žiačky majú väčší zmysel pre zodpovednosť a disponujú zručnosťami, ktoré z nich robia budúcich plnoprávných, zodpovedných občanov 21. storočia, tieto občianske zručnosti zabezpečia minimalizovanie rizika sociálnej exklúzie.
- ✓ 5. Školy majú viac kontaktov a spojenia s univerzitou, ktorá poskytla mentorov a mentorky.
- ✓ 6. Partneri v komunitách prijali podporu/službu od mladých ľudí, ktorým bola poskytnutá príležitosť zapojiť sa do diania v komunite.

PRÍLOHA 1

VYUČOVACIE HODINY V PLACE MODELI

SLUSIK

1. HODINA Úvod do SL a moje osobné ciele

Stručný obsah

1. Úvod do SL - vysvetlenie pojmu (čo je to SL) a aký je jeho vplyv (na cieľovú skupinu, komunitu, príjemcov služby, žiakov, atď.), vrátane prezentácií jedného alebo viacerých mentorov/mentoriek, ktoré už majú so SL skúsenosti a tak môžu sprevádzať žiakov a žiačky počas ich prvých zážitkov so SL.
2. Reflexia osobných cieľov žiakov a žiačok - čo sa chcem naučiť, čo si chcem rozvinúť.
3. Definovanie očakávaní a obáv.
4. Stanovenie pravidiel tímovej práce.

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Je žiakom a žiačkam jasné čo je to SL a čo bude ich úlohou?
2. Vyjadrili žiaci a žiačky svoje očakávania a obavy?
3. Stanovili si žiaci a žiačky ciele osobného rozvoja?
4. Stanovili si žiaci a žiačky pravidlá tímovej práce?
5. Mali príbehy mentorov a mentoriek, založené na ich reálnych skúsenostiach taký vplyv aký ste očakávali?

Výsledky vzdelávania

1. Žiaci a žiačky si uvedomujú základné charakteristiky service learningu a sú motivovaní pre prácu v komunite
2. Žiaci a žiačky majú stanovené vlastné ciele v oblasti osobného rozvoja a učenia sa.
3. Žiaci a žiačky majú určené pravidlá tímovej práce.

PREPOJENIE

2. HODINA Analýza potrieb - koncept a metódy

Stručný obsah

Vysvetlenie pojmu: analýza potrieb zahŕňa výskum a systematické konzultovanie so všetkými zainteresovanými stranami v komunite, s príjemcami projektu, a to pred jeho samotným navrhnutím a implementovaním. Analýza potrieb pomáha identifikovať potreby/problémy a rovnako aj tých, ktorý budú mať zo service learningového (SL) projektu prospech.

Každý SL projekt by mal začať jasne stanovenými/identifikovanými potrebami, na ktoré reaguje. Často sa stáva, že pri plánovaní projektu si žiaci a žiačky zamieňajú pojmy aktivita a potreba. Zvyčajne je pre nich jednoduchšie a zábavnejšie premýšľať o tom, čo by chceli robiť ako o skutočnej potrebe/probléme, ktorý by mali riešiť.

Aktivity sú v skutočnosti cestou ako budeme potrebu/problém riešiť, avšak aby sme to boli schopní urobiť, najprv by sme sa mali uistiť o akú potrebu/problém ide. Potreby môžeme definovať ako nedostatok niečoho nevyhnutného, žiaduceho a užitočného. Zvyčajne sa spájajú so špecifickou skupinou (napr.: mladí ľudia, ľudia s postihnutiami, atď.)

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Rozumejú žiaci a žiačky čo sa myslí pod pojmom analýza potrieb a ako ju môžu realizovať?
2. Vidia žiaci a žiačky rozdiel medzi potrebou a aktivitou?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky rozumejú čo to znamená analyzovať potreby komunity, prečo je dôležité analyzovať potreby komunity, ako sa daná analýza uskutočňuje a aký je rozdiel medzi potrebou konkrétnej komunity a aktivitou.

3. HODINA Nadviazanie kontaktu s mentormi a mentorkami

Stručný obsah

Učiteľ/učiteľka zorganizuje stretnutie žiakov a žiačok s mentormi a mentorkami.

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

Prebehlo stretnutie medzi žiakmi a žiačkami a mentormi a mentorkami?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky sa zoznámili so svojimi mentormi a mentorkami a dohodli si pravidlá spolupráce a stretávania sa.

4. HODINA Plán analýzy potrieb

Stručný obsah

Učiteľ/učiteľka sprevádza žiakov a žiačky procesom tvorby analýzy potrieb. Pri pláne analýzy potrieb pomáhajú žiakom a žiačkam mentori a mentorky.

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

- 1.Máme k dispozícii plán, na základe ktorého bude analýza potrieb prebiehať?
- 2.Chápu žiaci svoju úlohu v rámci analýzy potrieb?

Výsledky vzdelávania

- 1.Žiaci a žiačky pripravili plán analýzy potreb, zvažili prostriedky a metódy, ktoré im budú slúžiť na identifikáciu potrieb komunity.
- 2.Žiaci a žiačky majú rozdelené úlohy, za ktoré budú zodpovední pri analýze potrieb.

5. HODINA Realizácia analýzy potrieb (potrebných viac hodín)

Stručný obsah

Na základe vytvoreného plánu na predchádzajúcej hodine, žiaci vykonajú analýzu potrieb a pripraví si správu o tejto činnosti. Mentori a mentorky a učitelia a učiteľky môžu žiakom a žiačkam v tejto fáze pomáhať, hlavne pokiaľ ide o proces zbierania údajov a prípravu spomenutej správy.

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

Aké sú výsledky analýzy potrieb? Vieme identifikovať potreby, problémy a výzvy, s ktorými budeme počas SL projektu pracovať?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky zrealizujú analýzu potrieb a pripraví správu o výsledkoch

AKCIA

6. HODINA Diskusia na tému výsledkov analýzy potrieb

Stručný obsah

Počiatočným bodom bude identifikácia potreby alebo problému miestnej komunity, ktorý sa projekt bude snažiť uchopiť. V tomto zmysle bude nutné začať realizovať aktivitu, ktorá je navrhnutá logicky, rozumne, a zároveň prispieva k rozvoju kompetencií žiakov a žiačok, a ktorá podporuje miestnu komunitu udržateľným spôsobom.

Na základe analýzy potrieb budú žiaci diskutovať o tom, na ktorú potrebu/problém alebo výzvu budú reagovať v rámci svojho projektu. Rovnako sa pokúsia opísať vybraný problém/potrebu detailnejšie.

Kľúčové otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Ktorý problém/výzva je pre žiakov a žiačky zaujímavá? Do ktorého problému alebo výzvy sa zapoja?
2. Čo už vedia o daných (identifikovaných, zvolených) problémoch/potrebách?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky reflektujú analýzu potrieb a rozhodnú sa, ktoré potreby alebo výzvy sú pre nich relevantné, a ktoré by sa chceli pokúsiť vyriešiť.

7. HODINA Stretnutie s partnermi v komunite

Stručný obsah

Realizácia stretnutia s partnermi z komunity s cieľom prediskutovať výsledky analýzy potrieb a získať spätnú väzbu.

Kľúčové otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Akí majú partneri z komunity názor na analýzu potrieb?
2. Aká je ich spätná väzba?
3. Aké sú ich odporúčania?
4. Je potreba komunity identifikovaná správne?
5. Je pre komunitu kľúčová?
6. Bola komunita (členovia komunity) zahrnutá v procese tvorby hodnotenia potrieb?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky sa stretnú s partnermi z komunity za účelom prezentovania svojich výsledkov analýzy potrieb a v súčinnosti s partnermi navrhnu možné riešenia a získajú spätnú väzbu.

AKCIA

8. HODINA Plánovanie service learningového projektu

Stručný obsah

V tejto fáze by už mal byť cieľ učenia sa a služby definovaný. Projektové aktivity by mali byť naplánované v spolupráci s tými, ktorí tému a potreby komunity, v rámci ktorej sa chcete angažovať, poznajú, prípadne môžu byť prekonzultované aj s reprezentantmi miestnej komunity.

Ak už je téma a rozsah projektu stanovený, je čas na prípravu aktivity. Berúc do úvahy typ projektu, ktorý budú žiaci a žiačky realizovať, budú mať ich plány mierne rozdielnu povahu, avšak samotné plánovanie bude vždy zahŕňať nasledovné body: definícia a rozdelenie úloh, komunikácia v skupine, príprava harmonogramu projektu a plánovanie rozpočtu. Žiaci budú možno potrebovať hodiny navyše hlavne pokiaľ ide o špecifické položky súvisiace so získaním dostatočných vedomostí pre realizáciu projektu a rozvoj špecifických zručností.

Kľúčové otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Sú ciele služby zadefinované?
2. Sú ciele služby prepojené s identifikovanou potrebou?
3. Sú definované aj ciele vzdelávania (to čo sa má žiak/žiačka naučiť)?
4. Sú vzdelávacie ciele a ciele služby prepojené?
5. Sú naplánované aktivity spojené s cieľmi?
6. Má tím zadefinované úlohy a povinnosti?
7. Je určená aj časová línia projektu?
8. Je nastavený rozpočet pre jednotlivé aktivity?
9. Máme zdroje na implementáciu projektu?
10. Existuje plán na monitorovanie a evalváciu projektu?
11. Existuje plán určený na propagáciu projektu?

Výsledky vzdelávania

Žiaci spolu s partnermi z komunity stanovia cieľ svojich service learningových projektov a podľa toho si naplánujú aktivity.

PLÁNOVANIE VYUČOVACÍCH HODÍN

AKCIA

9. -13 HODINA Implementácia SL projektu, uvedenie SL projektu do praxe, rozvoj kompetencií (potrebných viac hodín)

Ďalším krokom je samotná aktivita žiakov a žiačok, na ktorú sa pripravili. Niekedy aktivita samotná zaberá menej času ako jej príprava. Záleží to od druhu aktivít. Odporúča sa, aby v SL aktivitách žiaci vytrvali (aby ich zanieťenie, odhodlanie a zmysel pre cieľ vydržali), pretože SL projekty by mali byť trvalo udržateľné z dlhodobého hľadiska.

Služba sa môže uskutočňovať rôznymi spôsobmi:

Osobné (priame) aktivity: táto služba je charakteristická pre jednotlivcov, ktorí sa priamo podieľajú na SL aktivite (napr.: doučovanie, upratovanie vybraného miesta, organizácia voľnočasovej aktivity, atď.)

Distribučné (nepriame) aktivity: toto je neosobná, t.j. nepriama služba žiakov pre vybranú organizáciu / komunitu (napr.: distribúcia jedla alebo oblečenia, zorganizovanie zbierky, zkomponovanie ďalších zložiek (ľudia, profesionáli, organizácie).

Občianske aktivity: toto su aktivity, ktorých cieľom je propagácia zmeny v komunite. Príkladmi sú lobing, verejná argumentácia, kampane a iné.

Pokiaľ sa aktivita bude opakovať, vytvorí sa počas jednotlivých fáz priestor na jej reflexiu, čas prediskutovať vzdelávací proces (proces učenia sa) a prípadné vznikajúce ťažkosti (problémy) a rovnako aj možnosť na nachádzanie riešení a zavedenie potrebných modifikácií.

Reflexiu považujeme za kľúčový element, ktorý transformuje zážitok/skúsenosť zo SL aktivity do učenia sa. Má preto nezastupiteľnú úlohu pri procese uvedomovania si vlastnej aktivity a posúva SL smerom ku kritickej pedagogike, majúci potenciál determinovať osobnú transformáciu a sociálnu zmenu (Jacoby, 2015). Existujú viaceré spôsoby ako inšpirovať žiakov a žiačky k vlastnej reflexii. Učiteľ/učiteľka môže začať diskusiu so skupinou, alebo sa rozprávať individuálne len s jedným žiakom/žiačkou, môže klásť otázky, ktoré vedú k hlbšiemu porozumeniu vlastného procesu učenia sa.

Existujú aj rôzne prostriedky, ktoré môžeme použiť v snahe pomôcť žiakom a žiačkam vo vlastnej reflexii. Ak do procesu zahrnieme aj prvky umenia a kreativity, môžeme u mladých ľudí aktivovať pravú mozgovú hemisféru - logické myslenia a schopnosť prichádzať k záverom/záverečným zisteniam.

Metaforické karty, obrazy, fotky, hudba, alegorické príbehy, poézia, alebo aj len jednoduché slová, ktoré môžu mať hlbší význam - všetky tieto prostriedky môžu žiakom a žiačkám pomôcť daný fenomén alebo problém pomenovať. Vlastná reflexia (sebareflexia) prináša lepšie výsledky vtedy, ak je motivovaná zvonka. Podporou kreativity, napríklad cez tvorbu koláží, komiksov, kresby, blogy, videá alebo rôzne formy diárov, dávame žiakom a žiačkam príležitosť myslieť mimo zaužívaných vzorcov, všímať si a chápať proces učenia sa.

Kľúčové otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Dochádza k celkovému nárastu úžitku zo SL skúsenosti počas SL aktivity/projektu?
2. Máte určené jasné ciele (záväzky), ktorých sa budete držať, očakávania a úlohy?
3. Máte pod kontrolou plnenie cieľov a úloh, ktoré sa týkajú rozvoja žiakov a žiačok?
4. Podporujete žiakov a žiačky počas aktivity/projektu či počas rôznych fáz svojou osobnou účasťou?
5. Dávate im pravidelné usmernenie, podporujete ich a vediete ich k tomu, aby si pomáhali navzájom?
6. Pomáhate žiakom a žiačkam prekonávať pocity neistoty, strachu/úzkosti a prípadnej nervozity?
7. Pomáhate im v šírení pozitív získaných na základe interpersonálnych a interkultúrnych skúseností? (patrí sem napr.: eliminácia predsudkov, neznášanlivosti, xenofóbie, atď.)
8. Poskytujete svojim žiakom a žiačkam pomoc pri zvládaní zmien, ktoré sa môžu objaviť počas implementácie SL projektu?
9. Poskytujete konzultácie svojim žiakom a žiačkam zabezpečujete aj náležitosti spojené s ich bezpečnosťou? S kým žiaci komunikujú ak sa počas aktivity vyskytnú problémy? (mali by ste to byť vy)
10. Ste zanieťený učiteľ/učiteľka, ktorá udržiava v tíme svojich žiakov a žiačok energiu a entuziazmus?
11. Zaznamenávate si skúsenosti z aktivity?
12. Máte pripravenú reflexiu? Pýtate sa žiakov a žiačok čo robia, prečo to robia, čo sa učia, a čo spôsobuje, že sa cítia zmätení alebo rozhorčení?
13. Povzbudzujete ich v tom, aby si zaznamenávali kľúčové slová, ktoré súvisia s ich skúsenosťami (zážitkami), pocitmi, alebo vlastným procesom učenia sa?
14. Využívate denníky alebo iné techniky reflexie?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky realizujú SL v praxi s prihliadnutím na jednotlivé fázy, počas ktorých prebieha evalvácia a reflexia týkajúca sa pokroku a vplyvu projektu. Žiaci a žiačky sa stretávajú so svojimi mentormi a mentorkami v záujme zdieľania doposiaľ získaných skúseností.

14. HODINA Tvorba nápadov pre záverečnú prezentáciu projektu

Stručný obsah

Oslava SL projektu je chvíľou, kedy majú členovia projektu možnosť prezentovať svoje výsledky a celú prácu, čo dosiahli, čo sa im podarilo urobiť, čo sa naučili, v čom sa zlepšili, čo nadobudli (vedomosti, zručnosti, schopnosti).

To ako bude oslava prebiehať si volia členovia a členky tímu, avšak mala by obsahovať nasledovné body: mali by na nej odznieť výsledky, ktoré sa v projekte dosiahli, uznanie práce prostredníctvom certifikátov, ktoré sú obľúbenou formou pochvaly/ocenenia, a poďakovanie všetkým zainteresovaným osobám.

Naviac sa k týmto kľúčovým momentom môžu pridať aj aktivity, ktoré sú s projektom spojené alebo sú vytvorené tak, aby prilákali na udalosť viac ľudí, alebo oboje. Žiaci a žiačky môžu vytvoriť výstavu fotiek, ktoré urobili počas realizácie projektu, video ako to celé prebiehalo, alebo môžu vymyslieť niečo čo s témou súvisí, napr.: koncert alebo umelecké stvárnenie, ktoré bude prezentovať moment kedy sa priami príjemcovia služby ostatným predstavia alebo vyjadria svoju vďačnosť.

Uistite sa, že máte naplánované stretnutie alebo výlet, ktorý bude záverečným bodom celého projektu, a na ktorom budete mať príležitosť oceniť prácu žiakov a žiačok a ich nadobudnuté výsledky.

Pri plánovaní oslavy majte na mysli nasledovné: časový harmonogram, priebeh programu, miesto, organizácia tímu.

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Máme pre oslavu plán?
2. Máme ujasnené kto sa oslavy zúčastní?
3. Máme naplánovanú štruktúru oslavy ? Ako bude vyzeráť, kedy a kde sa uskutoční?
4. Máme vytvorený jasný program oslavy? Zahŕňa dosiahnuté výsledky, uznanie a poďakovanie?
5. Máme definované úlohy ohľadom realizácie oslavy, resp. kto bude za čo zodpovedný?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky si vytvoria plán ako oslávia výsledky SL projektu a to čo v projekte dosiahli.

15. HODINA ČAS OSLAVY

Stručný obsah

Pre žiakov a žiačky je to čas na reflexiu celého projektu (dobrodružstva), fáza keď prichádza uznanie toho čo sa naučili a čo urobili. Pre príjemcov projektu je to záverečná etapa. Naopak pre budúcich partnerov, sponzorov, organizácie a iných zainteresovaných to môže byť moment, keď si uvedomia význam aktivít takéhoto typu, resp. prečo je také dôležité podporovať komunitu a projektový tím. Pre organizátorov - buď školu alebo nezávislú organizáciu je to skvelá príležitosť zviditeľniť projekt, ktorý rozvíjajú, spôsob akým zapájajú mladých ľudí do diania a aké to má celé vplyv na komunitu. Pre verejnosť alebo členov komunity, ktorí sú v projekte aktívni, je to príležitosť na nadviazanie nových kontaktov, začiatok nových projektov ako odpovedí na súčasné výzvy a potreby, ako aj podporu podobne ladených aktivít, do ktorých sa môže zapojiť každý.

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky zorganizujú oslavu v spolupráci s učiteľom/učiteľkou a mentormi a mentorkami

16. HODINA Záverečná evalvácia SL skúsenosti

Stručný obsah

SL projekty sú špecifické nakoľko v nich dochádza k prepojeniu učenia sa a služby. Z daného vyplýva, že aj evalvácia tu berie do úvahy na jednej strane ciele stanovené pre službu v komunite a zároveň aj edukačné ciele projektu: nadobudnuté a aplikované vedomosti a kompetencie (Regina, Ferrara, 2017). Vzhľadom k daným informáciám, hodnotenie ako formu evalvácie môžeme definovať ako metódu testovania stupňa, ktorý žiaci a žiačky dosiahli v oblasti učenia sa (akademická oblasť) a service learningových cieľov, ktoré stanovuje vyučujúci na začiatku formálneho alebo neformálneho vzdelávania (predmet, kurz, tréning, atď.). Môžeme ho definovať aj ako známkovanie, avšak žiaci a žiačky sú hodnotení na základe dosiahnutia výchovno-vzdelávacích cieľov (respektíve na základe vytvoreného produktu, ktorý súvisí s predmetom), a nie na základe počtu hodín služby. Keď zoberieme do úvahy vplyv SL na žiakov, je dôležité uvedomiť si, že SL nie je tratičnou edukačnou stratégiou, takže aj hodnotenie nie je možné realizovať v tradičnej forme, napríklad len na základe testov. Pri aplikácii SL v rámci zvoleného predmetu sa vzdelávací proces uskutočňuje prostredníctvom vzájomného prepojenia vedomostí a skúseností. Na druhej strane, evalvácia poskytuje spätnú väzbu od rôznych zainteresovaných strán v procese samotného priebehu service learningu. Takže cieľom evalvácie nie je čisto len známkovať alebo hodnotiť, ale skôr ide o spätnú väzbu na celý proces. Každý projekt potrebuje zhodnotiť nielen obsah, ale aj samotný (celý) projekt. Evalvácia v rámci SL stratégie zaciľuje našu pozornosť k cieľom, ktoré sme si vytýčili v prípravnej fáze implementácie. Preto sa môžeme sústrediť na niekoľko aspektov evalvácie, napríklad na žiakov, spoluprácu s organizáciou, komunitou a samotnú službu, školu a aplikáciu Service Learningu.

Kľúčové otázky pre učiteľa/učiteľku

1. Čo sa žiaci a žiačky naučili?
2. Akú úroveň dosiahli žiaci a žiačky v rámci stanovených vzdelávacích cieľov?
3. Zhoduje sa proces prípravy s implementáciou aktivít? Je problém vyriešený? Bola podpora poskytnutá len náhodne? Dávalo by zmysel zopakovať aktivitu v budúcnosti? Vyžadovalo by si to nejakú formu modifikácie alebo možno úplnú zmenu? Atd'.
4. Ako hodnotia žiaci a žiačky SL skúsenosť?
5. Ako hodnotia SL projekt partneri z komunity a rovnako aj spoluprácu so školou?
6. Ako hodnotia učitelia a učiteľky SL projekty?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky zhodnotia SL skúsenosť

PLÁNOVANIE VYUČOVACÍCH HODÍN

PRÍNOS

17. HODINA Príprava správy zo SL projektu

Stručný obsah

Písanie správy.

Kľúčové otázky otázky pre učiteľa/učiteľku

Obsahuje správa všetky dôležité informácie o realizácii projektu?

Výsledky vzdelávania

Žiaci a žiačky si pripravujú v spolupráci s učiteľom/učiteľkou a mentormi a mentorkami správu zo SL aktivity.

PRÍLOHA 2

ODPORÚČANÉ METÓDY PRE IMPLEMENTÁCIU PLACE MODELU

Úvod do Service learningu (SL)

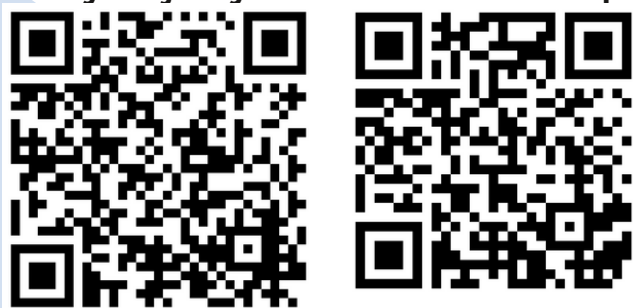
Ciele:

- naučiť sa o SL a porozumieť aké sú jeho kroky;
- rozvíjať povedomie o význame SL pre jednotlivca a spoločnosť;
- byť schopný prezentovať spolužiakom a spolužiačkam SL.

Čas: 1 vyučovací hodina.

Pomôcky: projektor, prístup k internetu, kancelárske papiere veľkosti A2, fixky rôznych farieb.

Učiteľ/učiteľka predstaví v úvodnej časti pojem SL (termín napíše na tabuľu) a povie žiakom a žiačkam, že budú pozerať dve krátke videá, v ktorých je vysvetlené čo tento pojem znamená.

Po pozretí videí učiteľ/učiteľka povzbudzuje žiakov a žiačky, aby povedali tie slová, ktoré sa k SL vzťahujú. Učiteľ v rámci tejto aktivity zachytáva návrhy žiakov na vytvorenú myšlienkovú mapu.

Ďalej učiteľ/učiteľka vysvetľuje základy SL a upozorňuje na to, že SL je proces, ktorý pozostáva z piatich individuálnych častí a následne ponúka žiakom a žiačkám ďalšie krátke vysvetľujúce video.

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=kFd-yiAfrmE>

Učiteľ/učiteľka rozdelí žiakov a žiačky do skupín, pričom každá skupina dostane veľký biely papier a fixky. Každá skupina má pridelenú úlohu a to formou infografiky vytvoriť vizuálny materiál, ktorý vysvetľuje jasne, zrozumiteľne a zábavne to ako študenti SL chápu a prečo je tento koncept dôležitý. Po ukončení aktivity, žiaci a žiačky prezentujú pred triedou hlavnú myšlienku ich diela (resp. jednolitvé časti vizuálneho prostriedku), pričom ostatní žiaci a žiačky majú možnosť vyjadriť svoj komentár. Celá aktivita je facilitovaná vyučujúcim/vyučujúcou.

PRÍPRAVA

Motivácia, obavy a očakávania - príbehy mentorov a mentoriek

Ciele:

- získať predstavu o SL na základe príkladov zo života, ktoré prezentujú mentori a mentorky;
- reflektovať postoje, motiváciu a očakávania žiakov a žiačok vo vzťahu k zapojeniu sa do SL projektu.

Čas: 1 vyučovací hodina.

Pomôcky: A2 kancelársky papier, papierové samolepky, perá.

Mentori a mentorky prezentujú svoje skúsenosti. Rozprávajú o svojom zapojení sa do SL aktivít, opisujú svoje prvé obavy (strach), očakávania a postoje na začiatku svojej cesty v SL projekte, rovnako aj emócie, ktoré ich sprevádzali počas tohto celého procesu a to čo získali na základe skúsenosti so SL. Na konci odpovedajú na otázky.

Učiteľ/učiteľka pripevní na stenu tri papiere veľkosti A2, každý bude niesť vlastný názov podľa tohto kľúča:

ŽLTÝ - Môj postoj k dobrovoľníctvu a predošlá skúsenosť

MODRÝ - Moja motivácia implementovať SL. Prečo sa chcem na aktivitách podieľať

ZELENÝ - Čo očakávam od môjho zapojenia sa do SL projektu

Učiteľ rozdá žiakom a žiačkam farebné samolepiace papiere a dá im inštrukcie. Ich úlohou bude v časovom horizonte 10 minút napísať na každý blok papiera svoj názor na dané výroky.

Žiaci a žiačky si následne medzi sebou vymieňajú svoje myšlienky, resp. informácie o tom, čo napísali. Učiteľ/učiteľka zhrnie všetky odpovede, poukáže na tie, ktoré sa najčastejšie opakovali v rámci daných troch tvrdení a povzbudzuje žiakov a žiačky k tomu, aby svoje zistenia komentovali.

Most - teambuildingová aktivita

Cieľ:

- reflektovať skupinovú dynamiku hlavne pokiaľ ide o spoluprácu a priebeh súťaže v rámci tímovej práce;
- zlepšiť zručnosti aktívneho počúvania počas spolupráce a rozvíjať neverbálnu komunikáciu.

Čas: 1 vyučovací hodina.

Pomôcky: nožnice, listy papiera, ceruzky, plastový pohár, kartón, lepidlo, atď.

Výber materiálu môžeme prispôbiť danej situácii, nakoľko cieľom nie je vytvoriť perfektný most, ale uvedomiť si cestu k jeho vytvoreniu (celý proces). Ďalej je potrebný otvorený priestor (chodba, väčšia miestnosť), ktorá by oddeľovala oba tímy.

Táto aktivita je založená na súťaži medzi tímami a vzájomnej spolupráci v rámci tímu. Oba tímy musia spolu postaviť most v ohraničenom časovom horizonte.

Inštrukcie: trvanie celej súťaže je cca. 30 minút. Obom tímom stanovíme úlohu, ktorou je postaviť most v ohraničenom čase. Je tu však jedna podmienka a to, že most musí byť postavený tak, aby na konci udržal pohár (plastový, papierový) naplnený vodou. Každý tím je zodpovedný za svoju časť mostu, pričom obe časti mostu sa musia dať na konci spojiť. Časť mostu jedného tímu musí zodpovedať mostu druhého tímu. Za týmto účelom majú tímy k dispozícii rôzne materiály a pomôcky, ktoré im pomôžu splniť misiu. Oba tímy si na začiatku hry volia vodcu/vodkyňu, ktorá bude skupinu reprezentovať. Počas stavby mostu prebiehajú stretnutia medzi vodcom/vodkyňou jedného a druhého tímu (jedno stretnutie každých 5 minút). Oba tímy môžu spolu komunikovať a hovoriť o svojom ciele len počas týchto stretnutí. Po uplynutí času oba tímy prinesú svoje modely mostu do stredu triedy (miestnosti) a pokúsia sa dve časti mostu spojiť, aby vznikol jeden. Učiteľ otestuje silu mostu tým, že naň položí papierový (plastový) pohár s vodou.

Reflexia úlohy a zhodnotenie: žiaci a žiačky sedia v kruhu a každý člen reflektuje svoje pocity počas celej hry (súťaže). Učiteľ/učiteľka môže položiť tieto otázky: Ako by ste opísali svoje miesto v tíme a pozíciu iných členov v tíme? Čo si myslíte o komunikácii medzi členmi oboch tímov? Zvládli ste komunikáciu tak, že došlo k vzájomnej spolupráci? Ako by sa tímová práca dala zlepšiť? Páčil sa vám prístup vodcu/vodkyne? Myslíte si, že tento typ skúsenosti je užitočný pre váš každodenný život?

Tipy pre učiteľov/učiteľky:

1. Dôležitým aspektom celej súťaže je časové ohraničenie, ktoré je nutné brať na vedomie. Aktivita má teda svoj začiatok a koniec a jej presné načasovanie a ukončenie má vplyv na vzájomnú spoluprácu/dynamiku súťaže v tíme.
2. V záujme efektívneho zhodnotenia celej súťaže respektíve toho, čo sa počas súťaže dialo, je žiaduce, aby boli vybraní dvaja členovia, ktorých úlohou bude pozorovať obe skupiny a dohliadať na časový limit.
3. Počas súťaže tímom nemôžeme pomáhať: žiacia a žiačky musia pravidlám porozumieť a prácu si zorganizovať sami. Spôsoby ako budú úlohu riešiť a ako sa vysporiadajú s problémami sú súčasťou reflexie a evalvácie.

Možné formy (obmeny): Aktivita Most môže byť uskutočnená dvoma spôsobmi: 1. Zvolíme si funkciu pozorovateľa. Je ním jedna osoba, ktorá pozoruje oba tímy a všíma si správanie žiakov a žiačok. 2. Každé skupine môžete prideliť jednu osobu, ktorej úlohou bude vytvárať problémy (troublemaker) počas stavby mostu, kým druhá osoba (facilitátor) bude proces facilitovať a tím posilňovať.

Akýkoľvek druh verbálnej komunikácie je zakázaný počas práce tímov. Jediní, ktorí môžu počas stretnutí hovoriť sú vodcovia/vodkyne.

Na čo pamätať: je nutné vyčleniť si dostatok času na rozbor (analýzu celej aktivity). Žiaci a žiačky sú často frustrovaní, keď sa im most nepodari postaviť, pociťujú stres práve kvôli nedostatku času.

3 opice - teambuildingová aktivita

Cieľ:

- pracovať efektívne na uskutočnení jedného cieľa;
- reflektovať možné obmedzenia pri práci v skupine;
- zvyšovanie kreativity.

Čas: 15 minút na skupinovú prácu, 20 minút na reflexiu.

Pomôcky: masky na oči, štuple do uší

Pravidlá:

Každá skupina pozostáva z troch členov a členiek a musí si vytvoriť plán na výlet (pozn. miesto v blízkosti bydliska alebo v rámci budovy, v ktorej sa skupina nachádza). Dôležitou časťou hry je fakt, že každý člen/členka skupiny má jednu špecifickú schopnosť (resp. obmedzenie): jeden len počuje, druhý len vidí, pričom tretí môže len hovoriť. Týmto spôsobom sa účastníci snažia zodpovedať na najviac otázok súvisiacich s výletom. Na organizáciu výletu majú len 7 minút a po ich uplynutí skontrolujeme koľko otázok bolo zodpovedaných. Ktorá skupina dokázala zorganizovať celý výlet aj napriek špecifickým obmedzeniam?

Otázky pre skupiny:

- Kam idete na výlet?
- Kde budete ubytovaní?
- Kedy idete na výlet?
- Čo potrebujete?
- Čo tam budete robiť?

- Reflexia a vyhodnotenie: podobné ako pri aktivite most.

Výzva Marshmallow - teambuildingová aktivita

Ciel:

rozvoj skupinovej komunikácie, dynamiky líderstva, spolupráce, inovácií a riešenia **problémov**.

Čas: 30 až 40 minút.

Pomôcky: 20 dlhých kusov špagiet, 1 meter maskovacej lepiacej pásky, 1 meter špagátu, 1 kúsok Marshmallow, krajčírsky meter na celkové odmeranie štruktúry, ktorá vznikne na konci.

Krok 1: Učiteľ/učiteľka pripraví každej skupine výbavu pre Marshmallow výzvu, ktorá obsahuje 20 dlhých kúskov špagiet, 1 meter maskovacej lepiacej pásky, 1 meter špagátu a 1 kúsok Marshmallow. Všetky položky musia byť umiestnené do papierového vrecka alebo obálky, čím sa uľahčuje ich distribúcia, pričom obsah ostáva skrytý, a tým dochádza k maximalizovaniu prekvapenia pri otvorení obálky (vrecka). Učiteľ/učiteľka skupinu na 3-6 členné tímy. Každý tím bude sedieť za stolom.

Krok 2: Učiteľ/učiteľka zadá presné a jasné inštrukcie: Postavte najvyššie samostatne stojacu vežu. Výherný tím je ten, ktorý postaví najvyššiu vežu (respektíve akúkoľvek najvyššiu samostatne stojacu štruktúru), ktorá je merateľná od povrchu stola až po vrchol marshmallow. To znamená, že vzniknutú štruktúru nemôžeme merať z akejkoľvek vyššej polohy (stolička, strop, luster).

Marshmallow cukrík musí byť umiestnený celkom na vrchu (na vrchole celej štruktúry). K vylúčeniu celého tímu z hry môže dôjsť vtedy, ak niekto marshmallow cukrík počas hry skonzumuje.

Každý tím môže použiť toľko špagiet koľko potrebuje, to sa týka aj špagátu a pásky. Vrecko alebo obálka nemôžu byť súčasťou postavenej štruktúry. Špagety je možné zlomiť, šnúрку a pásku zase strihať podľa potreby v záujme dosiahnutia cieľa.

Celá výzva trvá 18 minút: Členovia a členky tímu nemôžu štruktúru pridržovať, keď čas vyprší. Akékoľvek dotýkanie sa alebo podpora štruktúry nie je možná po uplynutí času a skupina, ktorá tak urobí, bude vylúčená.

Učiteľ/učiteľka sa preverí, že každý účastník/žiačka rozumie pravidlám. Podľa potreby pravidlá zopakuje a opýta sa na prípadné otázky pred začiatkom súťaže.

Krok 3: Učiteľ/učiteľka nastaví stopky, zaháji štart a pustí na začiatku výzvy hudbu. Pripomenie tímom koľko času môžu výzve venovať. Sleduje čas a upovedomuje tímy koľko minút im ešte ostáva do konca aktivity (12 minút, 9 minút (pol výzvy uplynulo), 5, 3, 2 minúty, 1 minúta, 20 sekúnd). Ku koncu odpočíta záverečných 10 sekúnd.

Z času na čas sa učiteľ/učiteľka vyjadrí ako sa tímom v práci darí, tak aby to počula celá skupina. Zvolá nahlas, ak niektorý z tímov postaví samostatne stojacu štruktúru. Buduje priateľské (konštruktívne) súperenie. Povzbudzuje žiakov a žiačky, aby si všímali, čo sa okolo nich deje, ako súťaž postupuje, a aby sa nebáli prejaviť svoje nadšenie a tipy kto vyhrá.

Upozorňuje tímy, že ak bude niekto vežu pridržať, celý tím bude vylúčený. Súťaž nie je jednoduchá, nakoľko záverečné upevnenie marshmallow na konci môže byť pre tím tou najťažšou úlohou a môže členov a členky tímu lákať štruktúru pridržať. Výherná štruktúra musí byť stabilná a nesmie sa ohýbať.

Výzva Marshmallow (pokračovanie)

Krok 4: Po uplynutí času učiteľ/učiteľka požiada všetkých, aby si sadli tak, aby bola štruktúra pre každého viditeľná. Odmeria jednotlivé štruktúry od najnižšej po najvyššiu a oznámi výsledky merania. Označí výherný tím.

Krok 5: Tímy reflektujú celý proces. Žiaci a žiačky sedia spolu a diskutujú ako celá stavba prebiehala. Počas tejto aktivity ich môžu viesť reflexívne otázky:

- Ako sme pracovali ako skupina?
- Aká bola moja rola? Ako som prispel/la k naplneniu cieľa? Je niečo čoho som sa zdržal/la počas celého procesu? Ak áno, čo to bolo a prečo sa to stalo?
- Kto bol vodcom/vodkyňou skupiny? Ako sa vodca/vodkyňa prejavovala počas jednotlivých fáz?
- Čo som sa naučil/a o sebe a mojom správaní, prípadne o iných členoch a člankách skupiny a ich správaní, a o správaní/postojoch/postupoch jednotlivých skupín?
- Čo mi táto skúsenosť dala? Môžem svoje skúsenosti využiť aj inde?

Pravidlá správania

Cieľ:

- Žiaci a žiačky sa dohodnú na sérii pravidiel, ktoré budú dodržiavať v rámci svojho života na ostrove, a ktoré budú neskôr odzrkadľovať ich správanie v rámci service learningového projektu.

Čas: 40 minút

Učiteľ/učiteľka zadá inštrukciu:

Predstavte si, že sa naše stretnutie odohráva na ostrove, na ktorom sme uviazli a pre naše prežitie je nevyhnutné, aby sme si vytvorili sériu pravidiel.

Žiaci a žiačky sú rozdelení do malých 5-6 členných skupín. Každá skupina si predstaví, že sa nachádza na malom, opustenom ostrove. Úlohou každej skupiny je dohodnúť sa za 20 minút na sérii pravidiel, ktoré budú členovia a členky skupiny na ostrove dodržiavať. Pravidlá musia byť následne zaznamenané.

Počas plenárnej časti obyvatelia ostrova predstavia svoje pravidlá. Potom nasleduje nasledovať skupinová diskusia: "Aké sú pravidlá pre náš service learningový projekt?" Táto časť trvá okolo 20 minút.

Reflexia:

- Ktoré aspekty sa vynorili ako prvé?
- Na čom sme sa zhodli najrýchlejšie a prečo?
- Čo bolo najťažšie?

Definovanie osobných cieľov rozvoja

Pri aktivite môžete použiť napríklad Bertelsmann-Stiftung kartičky kompetencií.

Tieto kartičky boli vyvinuté na to, aby pomohli identifikovať kompetencie u ľudí pochádzajúcich z komunit migrantov, avšak sú využiteľné aj v rámci reflektívnych cvičení pri odhaľovaní tých kompetencií, ktoré by mohli byť pre žiakov a žiačky kľúčové. Môžete tiež využiť vlastné kartičky súvisiace s cieľmi vášho predmetu.

PREPOJENIE

Mapovanie mojej komunity - Analýza potrieb v lokálnej komunite

Ciele:

Zistiť viac informácií o lokalite, v ktorej žiaci a žiačky žijú.

Určiť oblasti potrieb (ľudia, zvieratá, životné prostredie)

Identifikujte zdroje, ktoré môžu pomôcť pri uspokojovaní potrieb komunity

Čas: 2 hodiny

Materiály: papier veľkosti A4, perá, fixky, Google mapy, väčšie listy papiera, lepiaca páska

Časť 1: Úvod - Pozorovanie mojej komunity

Učiteľ/učiteľka začína technikou brainstormingu, ktorej začiatok spočíva v predstavení 3 kľúčových slov (ľudia, zvieratá, prostredie) viditeľných na tabuli. Následne vyzve žiakov a žiačky k tomu, aby pouvažovali o svojej komunite a prostredí, v ktorom žijú ľudia a rovnako aj zvieratá, a aby sa pokúsili vyhľadať aktíva (všetko hodnotné, prínosné a užitočné), ktoré sa v danej lokalite nachádzajú a sú pre ňu typické, ako napríklad ľudské aktíva (škola, knižnica, nemocnica, atď.), diverzita v rámci živočíšnej ríše (rôzne druhy zvierat, parky pre psov, útočiská pre zvieratá, atď.), geografické a enviromentálne aktíva (hory, pláže, centrá recyklácie (recyklačené jednotky), atď.). Učiteľ/učiteľka zapisuje odpovede.

Časť 2: Príprava mapy

Žiaci a žiačky sú rozdelení do päťčlenných skupín a s pomocou Google Maps (alebo iného online zdroja) pozorujú, čo sa na mape nachádza a snažia sa zakresliť identifikované odpovede na veľký list papiera. Na mape môžu rozlíšiť 3 kategórie, ktorým pridelia špecifický identifikátor (napr.: farba, tvar, nálepka). Napríklad: ľudské aktíva budú vyznačené modrou, zvieracia ríša červenou a ďalšie aktíva súvisiace s geografickou a environmentálnou charakteristikou budú označené zelenou farbou.

Na konci sa vystrieda každá skupina pri prezentácii svojej mapy a zároveň zodpovedajú na prípadné otázky.

Mapovanie mojej komunity - Analýza potrieb v lokálnej komunite (pokračovanie)

Reflexia: Každá skupina dostane zoznam kľúčových otázok zameraných na reflexiu a bude mať 20 minút na diskusiu a prípravu odpovedí, ktoré by mali byť kreatívne a zábavné. Každá skupina odprezentuje svoje odpovede.

Táto aktivita zameraná na mapovanie má za cieľ vytvoriť v mysliach žiakov a žiačok nápady, z ktorých by mohol vyrásť potenciálny service learningový projekt. Preto učiteľ/učiteľka vyzve skupiny, aby do budúcej hodiny pouvažovali nad témou projektu, s ktorou budú všetci členovia a členky súhlasiť.

Vzorový zoznam otázok

- Patria niektoré z identifikovaných aktív do viac než len jednej kategórii? (ľudský kapitál, živočíšstvo, príroda). Príkladom môžu byť recyklačné centrá, ktoré prispievajú nielen v rámci životného prostredia, ale poskytujú aj službu obyvateľstvu.
- Ktoré z daných aktív v tvojej komunite prispievajú k verejnému blahu ľudí, k starostlivosti o zvieratá a životné prostredie?
- Ktoré veci (aktivity, projekty, služby, infraštruktúra) sa ti na tvojej komunite páčia?
- Pouvažujte nad tým (1 príklad) čo konkrétne (ktoré z aktív, pozitív) vytvára z vašej lokality jedinečné miesto pre život
- Pouvažujte nad tým (1 príklad) čo konkrétne (aktivity, služby, infraštruktúra) prispieva k podpore života zvierat a živočíchov vo vašej komunite (lokalite)
- Čo konkrétne vo vašej vybranej lokalite (komunite) prispieva pozitívne v rámci ochrany a udržateľnosti životného prostredia?
- Čo robí tvoj život v danej komunite (lokalite) šťastným? Si hrdý na to, kde žiješ?

- Pokiaľ ide o potreby ľudí a zvierat, sú všetky z nich naplnené?
- Je komunita, v ktorej žiješ environmentálne udržateľná?
- Čo by sa ešte v tvojej komunite dalo zlepšiť?
- Pouvažujte o tom (1 príklad), čo by sa mohlo zlepšiť, aby sa zabezpečil lepší život pre ľudí v danej lokalite
- Pouvažujte o tom (1 príklad), čo by sa mohlo zlepšiť, aby sa zabezpečil lepší život pre zvieratá v danej lokalite
- Pouvažujte o tom (1 príklad), čo by sa mohlo zlepšiť, aby došlo k pozitívnym zmenám v rámci životného prostredia v danej lokalite, resp. ako by k tomu mohla komunita, v ktorej žiješ, prispieť.

Analýza problému na základe modelu stromu - Identifikácia príčiny a následku

Ciele:

- Porozumieť problému zo širokospektrálneho (360°) uhla pohľadu
- Identifikovať príčiny a následky
- Uvažovať nad možnými riešeniami

Čas: 1 hodina

Pomôcky: papier veľkosti A3, fixky

Učiteľ/učiteľka sa opýta skupín, akú tému projektu si zvolili. Zároveň vyzve žiakov a žiačky, aby odôvodnili svoj výber. Následne im vysvetlí, že ich úlohou bude vytvoriť si vlastný strom, ktorého korene, kmeň a konáre budú reprezentovať čiastkové charakteristiky problému. Táto aktivita im pomôže lepšie porozumieť problému, s ktorým budú pracovať.

V tejto aktivite žiaci a žiačky pracujú so stromom, ktorý reprezentuje 3 komponenty problému:

1. Samotný problém (kmeň) - Aký je náš problém, čím je špecifický a akú výzvu sa pokúšame naplniť?
2. Príčiny (korene) - Prečo tento problém existuje? Aké je dôvod jeho existencie?
3. Následky (konáre) - Aké sú následky problému?

Učiteľ/učiteľka vytvorí pre žiakov a žiačky smerodajnú líniu na základe jednotlivých krokov, ktoré im pomôžu skúmať problém do hĺbky:

Krok 1: Nakreslite kmeň stromu a problém vpíšte dovnútra. Uistite sa, že máte dostatok priestoru pod a nad kmeňom stromu pre kresbu koreňov a konárov.

Krok 2: V ďalšom bode budete určovať príčiny problému, ktoré budú predstavovať korene stromu. Každý problém bude symbolizovať jeden koreň stromu.

Krok 3: Hlavná príčina problému vychádza často z relevantných (základných) príčin. V rámci identifikácie každej príčiny budete musieť odpovedať na otázku “prečo?” s cieľom odhaliť všetky základné príčiny, ktoré budú tvoriť dodatočné korene ku koreňom existujúcim (budú ich rozširovať). Čím viac otázok “prečo?” budete mať, tým hlbšie budú korene vášho stromu.

Krok 4: V ďalšom bode sa pokúsite určiť následky problému, ktoré budú predstavovať vetvy stromu. Každý následok bude vyjadrený osobitnou vetvou stromu. Následky problému majú často vplyv aj na iné oblasti. Našou snahou je nájsť miesta, kde následky svojím vplyvom presahujú a na každý následok sa pýtať otázkou “a čo sa stane potom?” Každý takýto rozšírený následok, ktorý vznikne ako rozšírená vetva už existujúcej vetvy, alebo ako lístok na vetvičke bude predstavovať ďalší rozšírený následok. Čím viac sa danú otázku budeme pýtať, tým viac rozšírených vetiev a lístkov náš strom bude mať.

Žiaci majú 20 minút na diskusiu a zároveň aj kresbu stromu, ktorý ich problém predstavuje. Po uplynutí času každá skupina prezentuje svoj strom pred triedou a odpovedá na prípadné otázky.

“Rýchle rande” s mentormi

Ciele:

- Podporovať komunikáciu medzi mentormi a žiakmi
- Spoznať sa navzájom
- Prelomiť ľady

Čas: 30-45 minút

Pomôcky: Malé papieriky s otázkami napísanými podľa čísla skupiny

Skupina vytvorí dva rady rovnakého počtu a každá osoba sa postaví oproti sebe cez čiaru. Každý dostane kúsok papiera s otázkou. Vyberie sa jeden riadok, ktorý im bude klásť otázky ako prvý a budú to tí, ktorí sa budú pohybovať medzi otázkami. Každá osoba v tomto riadku položí otázku osobe stojacej oproti. Opýtaný má na odpoveď 1 minútu. Potom učiteľ povie „prepnúť“ a druhý študent položí otázku. O minútu neskôr učiteľ povie „otočiť“ a jeden riadok urobí krok nadol k ďalšej osobe, zatiaľ čo osoba na úplnom konci riadku sa otočí na začiatok. Toto pokračuje znova a znova, kým sa všetky osoby v jednej línii nezapoja so všetkými ostatnými v druhej línii.

Po skončení aktivity sa skupina posadí do kruhu a v skupine sa zamyslí nad aktivitou o tom, aké veci sa prostredníctvom aktivity naučili. Učiteľ kladie otázky, aby povzbudil ľudí, aby sa podelili o svoje skúsenosti (najzaujímavejšia odpoveď, najneočakávanejšia atď.).

“Rýchle rande” s mentormi (pokračovanie)

Vzorové otázky:

- Kde si vyrastal? Aké to bolo?
- Čo je niečo, pre čo ste vášnivý?
- Môžete mi povedať niečo o svojej rodine?
- Čo robíš najradšej v meste?
- Ste skôr ranný alebo nočný človek?
- Ak by ste mohli navštíviť akékoľvek miesto na tomto svete, kam by ste išli a prečo?
- O čom sa najviac vyznáte?
- Čo dobrého sa ti stalo v posledných dňoch?
- Ktorý je váš obľúbený film/relácia a prečo?
- Čo by ste chceli zmeniť v dnešnom svete?
- Aké maličkosti prinášajú šťastie do vášho každodenného života?

Moje projektové plátno (môj projekt založený na modeli CANVAS) - aktivita zameraná na tvorbu projektu

Čas: 2 hodiny

Canvas model je užitočnou aktivitou a zároveň prostriedkom, ktorý pomôže žiakom a žiačkam pri vizualizácii hlavnej myšlienky a prezentácii projektu sumarizačným, grafickým a komplexným spôsobom.

Samotné plátno sa skladá z 9 priečinkov, ktoré sú vzájomne prepojené. V rámci týchto priečinkov (dielikov) si žiaci a žiačky poznačia stručne a výstižne rôzne aspekty svojho projektu. Za účelom implementovať SL projekt to budú tieto priečinky:

1) Tvorba pridanej spoločenskej hodnoty: daný priečinok (dielik, "škatuľka") reprezentuje to, čo projekt komunite ponúka. Daný fakt by mal byť vyjadrený ako kladné tvrdenie, nie ako problém, a navyše by mal jasne naznačovať to, o čom projekt bude, napríklad: cieľom bude postaviť v školskom areáli skleník, ktorý by škole poskytoval čerstvú zeleninu a ovocie využiteľné v rámci školských obedov.

2) Cieľová skupina v rámci danej komunity: Táto škatuľka bude obsahovať členov komunity, ktorý budú súčasťou aktivít a zároveň budú mať z implementácie projektu prospech, napríklad: Žiaci a žiačky základnej školy v danej lokalite (komunita).

3) Konkrétne aktivity: Táto škatuľka bude obsahovať aktivity v teréne, ktoré budú vykonané za účelom dosiahnuť stanovený výsledok v rámci cieľovej skupiny. Tu by nemali byť zahrnuté žiadne plánované alebo prípravné aktivity, ale skôr tie aktivity, ktoré pomôžu pri realizácii projektu. Zároveň musia byť zadefinované aj pokiaľ ide o čas a priestor, napr.: Doručiť denne 5 debničiek zeleniny do každej školy.

4) Komunikácia a networking: Táto časť (škatuľka na plátne) bude obsahovať zoznam komunikačných kanálov, ktoré sa budú využívať napr.: sociálne siete, emailová komunikácia.

5) Kľúčové zdroje: Táto debnička bude obsahovať zoznam zdrojov (ľudských a materiálnych), ktoré sú pre rozvoj projektu nevyhnutné, napr.: konštrukcia materiálov, úprava povrchu, vodné trubky, rastliny, atď.

6) Kľúčové aktivity, činnosti a akcie: Za účelom splnenie cieľov projektu, musí byť zrealizovaných niekoľko nasledovných aktivít v danom poradí. Napr.: Stretnutia s potenciálnymi partnermi a sponzormi, organizácia tréningov pre žiakov a žiačky v oblasti pestovania, doručenie konštrukčného materiálu na skleník, atď.

7) Kľúčoví partneri: To sú partneri, bez ktorých by dosiahnutie cieľov nebolo možné, napr.: školská rada, miestny Urob si sám obchod (obchod pre domácich kutilov), odborníci v oblasti pestovania rastlín.

8) Pôvod zdrojov: Ako získate zdroje pre projekt?

Napr.: pomocou finančných prostriedkov získaných z školského trhu, od sponzorov, účasťou rodičov ako dobrovoľníkov, atď.

9) Harmonogram výdavkov a časový horizont: Okrem určenia zdrojov, ktoré potrebujete, bude rovnako dôležité považovať nad tým ako ich využijete, teda ktoré z nich budú musieť byť doplnené/nahradené a ako často? Napríklad: účet za vodu x 12 mesiacov, ...kg kompostu, ...kg ekologického hnojiva bude potrebné doplniť každé 3 mesiace, atď. Rovnako je dôležité poznamenať, že tento model (model Canvas) je "živý systém", ktorý sa mení a rozvíja v čase trvania projektu. Po prezentácii SL projektu prostredníctvom Canvas modelu majú žiaci a žiačky jednu hodinu na to, aby svoj náčrt rozvinuli a pripravili si prezentáciu. Po uplynutí času si skupiny navzájom vymenia svoje projekty a ďalších 15 minút je venovaných zhodnoteniu projektu (každá skupina hodnotí iný projekt) a zaznamenávaniu kľúčových komentárov na papier veľkosti A4. Žiaci a žiačky z iných skupín si môžu navzájom vymieňať svoje názory a zapájať sa do diskusie. Komentáre budú slúžiť pri finálnej úprave plátna (projektu).

Akčný plán - aktivita zameraná na tvorbu SL projektu

Ciele:

- Prepojiť aktivity s cieľmi
- Prideliť úlohy
- Vytvoriť si časový harmonogram

Čas: 2 hodiny

Materiály: papier veľkosti A4, perá

Učiteľ/učiteľka vysvetlí žiakom a žiačkam, že každý cieľ si zvyčajne vyžaduje niekoľko aktivít, pričom každá z nich sa delí na menšie, dielčie úlohy, ktoré pomôžu skupine identifikovať, čo je ešte potrebné urobiť.

PRÍKLAD: HLAVNÝ CIEĽ #1: Znížiť kriminalitu v Gotham City.

Úloha #1: Zvýšiť do konca roka počet superhrdinov v Gothame o 100%.

Aktivita #1: Uskutočnite s každým svetovým superhrdinom prvé stretnutie a okružnú jazdu po meste Gotham.

Aktivita #2: Spolupracujte s realitnými agentmi v meste Gotham v snahe vyvinúť atraktívny balíček pre superhrdinov.

Skupiny budú mať 1 hodinu na to, aby pripravili stôl, na ktorom budú pripravené aktivity pre každý cieľ a pre každú aktivitu budú uvedené úlohy. Úlohy bude mať na starosti zodpovedná osoba, dostupný bude aj špecifický materiál a stanoví sa deadline.

Zdroj:

Učiteľ/učiteľka bude skupiny monitorovať a celý proces facilitovať, komentovať, poskytovať spätnú väzbu a pomáhať žiakom a žiačkam prekonať možné problémy. Na konci aktivity by mali mať žiaci a žiačky jasný prehľad o svojom akčnom pláne a o tom, čo je potrebné, aby boli projektové aktivity úspešne implementované.

Určenie cieľov - aktivita zameraná na identifikáciu a tvorbu cieľa

Ciele:

- Pochopiť význam cieľov a ich miesto v rámci plánovacej fázy projektu
- Naučiť sa používať SMART ciele
- Prepojiť ciele s aktivitami

Čas: 2 hodiny

Materiál: papier veľkosti A2, fixky

Canvas (Project Designing Activity) ponúka komplexný pohľad na váš projekt. Keďže však plátno neobsahuje veľa detailov, je potrebné vytvoriť súbor cieľov, aby sa objasnilo, ako sa ciele dosiahnuť. Ciele opisujú veci, ktoré urobíte, aby ste dosiahli svoj cieľ. Ak sú všetky ciele úspešne splnené, znamená to, že by ste mali dosiahnuť svoj cieľ. Jeden cieľ = množstvo cieľov.

Stanovenie inteligentných cieľov: Ciele by mali byť SMART! Cieľ musí byť napísaný dostatočne jasne, aby ste vedeli, čo musíte urobiť. Ak je dobre napísaná, pomôže vám tiež efektívne merať váš úspech po dokončení projektu. Cieľ SMART je:

Špecifický - je napísaný veľmi jasne a presne

Merateľný - zahŕňa ciele, ktoré sa snažíte dosiahnuť

Dosiahnuteľný - je to niečo, na čo máte schopnosti a zdroje

Realistický - je to praktické a realizovateľné

Včasný - obsahuje časový plán pre objektívne dokončenie

Skupine trvá 30 minút, kým navrhne ciele svojho projektu. Potom im zaberie ďalších 30 minút na vytvorenie infografiku, ktorá jasne predstaví ich ciele. Každá skupina prezentuje svoje ciele a získava spätnú väzbu od publika.

Prezentácia vo výťahu

Ciele:

- “Predať” vlastné myšlienky iným
- Precvičiť si zručnosti efektívnej prezentácie v obmedzenom časovom limite

Čas: 45-50 minút

Materiál: nič špecifické

Prezentácia vo výťahu (elevator pitch) je pomenovanie pre krátku, presvedčivú reč, ktorou sa snažíme vyvolať záujem o to, čo naša organizácia robí, pričom naša prezentácia trvá len dovtedy, kým výťah nedosiahne svoj cieľ. Môžeme ju použiť vtedy, keď chceme vyvolať záujem o projekt, myšlienku, alebo produkt.

Po úvodnom slove učiteľa/učiteľky sa žiaci a žiačky rozdelia do skupín a ich cieľom bude za 20 minút vytvoriť krátku (nie viac ako 3-minútovú) prezentáciu o hlavnej myšlienke projektu a jeho kľúčových častiach s cieľom presvedčiť komunitu partnerov, aby na projekte participovali.

Následne skupiny odprezentujú presvedčivým spôsobom hlavné myšlienky projektu a aktivita bude zakončená reflexiou.

Kaviareň Svet (World Café): Stretnutie s partmermi v komunite

Ciele:

- Prezentovať myšlienku projektu komunitným partnerom
- Rozvinúť argumentačné schopnosti
- Nácvik prezentačných zručností

Čas: 60 minút

Materiál: papier, fixky, nápoje a občerstvenie, sviečky, hry, hudba a rečníci, taniee, atď.

Umiestnite stoly a stoličky v chill out kaviarenskom štýle. Pridajte sviečky a ďalšie jemné svetielka tak, aby ste vytvorili chill out atmosféru. Všetko by malo byť zabezpečené predtým, ako sa udalosť začne. Učiteľ/učiteľka bude hrať rolu zamestnanca/zamestnankyne kaviarne, bude obsluhovať zákazníkov nápojmi a občerstvením, pričom počas tejto práce môže aj vysvetľovať, ak to bude potrebné. Pri stoloch prebieha diskusia, pričom každý stôl diskutuje o inom projekte. Na každom stole je service-learningová Canvas tabuľka a ciele prezentované formou infografiky. Žiaci a žiačky diskutujú s partmermi v komunite a rozoberajú viac detailov projektu a získavajú spätnú väzbu. Pri každom stole je určená osoba, ktorej úlohou je tvorba poznámok. Partneri v komunite a mentori a mentorky sa môžu pohybovať voľne od stolu k stolu a poskytovať vlastné názory na základe svojich skúseností.

Na konci učiteľ/učiteľka vyzve žiakov a žiačky, aby každý stôl odprezentoval kľúčové zistenia s cieľom zdieľať to, čo sa naučili počas celej aktivity.

5 prstov - Aktivita zameraná na vlastnú reflexiu

Ciele:

- Reflektovať vlastné skúsenosti/zážitky
- Zhodnotiť čo sa žiaci a žiačky naučili

Čas: 30 minút

Materiál: papier veľkosti A4, perá

Cieľom je získať od žiakov a žiačok spätnú väzbu a zhrnúť čo nové sa naučili. Táto evalvačná aktivita (5 prstov) môže byť užitočným spôsobom ako zapojiť všetkých žiakov a žiačky do diskusie.

Učiteľ/učiteľka žiakov a žiačky vyzve, aby na papier nakreslili svoju ruku. Na každý prst pripadá jedna otázka:

- Čo sa vám najviac páčilo?
- Čo sa vám nepáčilo?
- Čo bolo najdôležitejšie čo si sa naučil(a)?
- Zistili ste o sebe niečo nové? Ak áno, čo?
- Uved' niektoré drobné detaily, ktoré majú pre teba veľký význam.

Po zodpovedaní otázok má každý žiak/žiačka možnosť podeliť sa o svoje odpovede a reflektovať ich.

Projekt na kolesách - aktivita zameraná na skupinovú reflexiu projektu

Ciele:

- Rozvoj analytického myslenia
- Podporovať analýzu smerovania projektu a prípadne informovať o relevantných zmenách
- Podporovať líderstvo u žiakov

Čas: 1 hodina

Učiteľ/učiteľka začne aktivitu tým, že zdôrazní, aké je dôležité vytvoriť si priestor pre plánovanú reflexiu počas tvorby projektu s cieľom využiť výsledky už vykonanej práce a prípadne urobiť potrebné zmeny

Žiaci a žiačky dostanú úlohu, ktorá je založená na tom, že si majú predstaviť ich projekt ako auto a jednotlivé jeho komponenty skúsiť priradiť ku častiam projektu a rovnako to znázorniť kresbou.

Každá skupina dostane list papiera a fixky a začne diskutovať na nasledovné otázky, ktoré sú pomôckou pri náčrte projektu auta:

Ako vyzerá vaše auto? Je veľké, malé, bezpečné, nestabilné?

Ktoré časti vášho projektu tvoria kolesá auta? Čo mu pomáha v pohybe (pri štartovaní)?

Čo je vašim zdrojom paliva? Má ho auto dostatok ?

Kam máte autom namierené? Aký je smer jazdy?

Kto sedí v aute? Kto je vodič/vodička a aké miesto/úlohu zohrávajú ostatní spolucestujúci?

Sú na ceste nejaké prekážky (niečo čo cestu sťažuje?)

Sú na ceste aj nejaké iné autá? Aké?

Aká batožina je v aute?

Aké bezpečnostné vybavenie má vaše auto? Čo sa nachádza vo vašej lekárničke?

Kde by sme mali zastaviť počas cesty?

Ktoré časti si vyžadujú naliehavú mechanickú pomoc?

Po uplynutí 30 minút predstaví každá skupina svoje vozidlo.

Prechádzka galériou - príprava záverečnej udalosti

Ciele:

- Podpora diskusie a skupinovej práce pri plánovaní záverečnej oslavy projektu

Čas: 1 hodina

Materiál: papier, fixky, lepiaca páska

Táto technika diskusie umožňuje žiakom a žiačkam aktívne participovať počas svojej prechádzky po triede. Žiaci a žiačky pracujú spolu v menších skupinách, zdieľajú svoje nápady, myšlienky a odpovedajú na zmysluplné, konštruktívne otázky, vyjadrujú sa k obsahu materiálov (dokumentov), textov, obrázkom, rozoberajú situácie, ktoré je potrebné riešiť. Táto aktivita môže byť použitá ako prostriedok slúžiaci na produkciu nápadov za účelom realizácie záverečnej oslavy. Učiteľ/učiteľka vytvorí 6 otázok, ktoré sa týkajú záverečnej oslavy, zapíše ich do tabuľky. Zavesí otázky na rôzne miesta v triede a vytvorí tak 6 stanovísk.

Orientačné otázky:

KTO bude prítomní na udalosti?

KDE a KEDY sa bude konať?

AKO bude vyzerať?

AKÉ aktivity budú zahrnuté?

Skupiny si prečítajú otázky nachádzajúce sa pri každom stanovišti. Jeden člen/členka skupiny bude zapisovať odpovede, myšlienky, komentáre do tabuľky. Jednou z možností je dať každej skupine fixku inej farby.

Po 5 minútach skupina prechádza k ďalšiemu stanovištu. Žiaci a žiačky si otázku prečítajú a diskutujú o tom, čo napísala predchádzajúca skupina a pridajú svoj vlastný obsah (komentár). Cyklus sa opakuje, až kým skupina neabsolvuje všetky stanovištia. Pri každom stanovišti môže byť zapisovateľom niekto iný, tak aby boli aktívni všetci členovia a členky tímu.

Prechádzka galériou - príprava záverečnej udalosti (pokračovanie)

Učiteľ/učiteľka by mala celú aktivitu sledovať, teda to čo sa na stanovištiach deje. Žiaci a žiačky budú možno potrebovať niektoré veci vysvetliť, objasniť, alebo pomôcť v prípade, že otázke nerozumejú alebo si ju vyložia obsah nesprávne.

Žiaci a žiačky sa vrátia na svoje predošlé stanovisko, aby si prečítali obsah toho, čo bolo k ich prvému komentáru pridané. Potom sa celá trieda zoskupí za účelom diskusie a dosiahnutia dohody o tom, aký bude obsah záverečnej udalosti, rozdelia si úlohy, a určia si čas na realizáciu.

Mentimeter - aktivita na reflexiu

Mentimeter.com je voľne dostupná online platforma, ktorá poskytuje rôzne možnosti tvorby interaktívnych prezentácií a taktiež sa používa aj na rýchly prieskum, na zber dát, názorov od respondentov s využitím smart nástrojov. Táto platforma zabezpečuje získanie prehľadu o účastníkoch a účastníčkach a rovnako sa v rámci nej dá uskutočniť aj export dát.

Za účelom získania spätnej väzby od žiakov o uskutočnenej oslave si učiteľ pripraví Mentimeter pomôcku s nasledovnými otázkami:

- Čo sa skutočne podarilo a čo z toho by ste určite zakomponovali do budúcich projektov?
- Čo sa až tak nepodarilo a čomu by ste sa určite chceli vyhnúť pri budúcich projektoch?
- Dosiahli ste svoj hlavný cieľ?
- Realizovali ste ostatné úlohy tak ako ste to očakávali, respektíve tak ako ste to mali naplánované?
- Boli splnené všetky úlohy?
- Aká je Vaša miera spokojnosti pokiaľ ide o Vašu angažovanosť a celkovú prácu na projekte?

Po každej otázke učiteľ/učiteľka náhodne požiada žiakov/žiačky, aby sa vyjadrili k výsledkom prieskumu, a aby sa ich pokúsili vysvetliť.

6 myšlienkových nálepiek - Záverečná evalvácia projektu

Cieľ: Reflektovať a premýšľať o aktivitách, ktoré sa odohrali počas tvorby projektu a jeho implementovania, zhodnotiť prácu skupín a rovnako aj individuálnu participáciu a prínos.

Čas: 1 hodina

Materiál: flipchartový papier, fixky, samolepiace farebné papiere

6 myšlienkových nálepiek je cvičenie zamerané na evalváciu. Je inšpirované metódou 6 klobúkov, ktorých autorom je E. de Bono. Toto cvičenie môžeme využiť nielen pri individuálnej, ale aj pri skupinovej evalvácii. Zároveň môže byť toto cvičenie použité ako metóda sebahodnotenia.

Učiteľ/učiteľka si pripraví veľký papier (6 Flipchart papierov, ktoré sú k sebe prilepené) a niekde na obvod napíše hocijaké slovo, napríklad: ĎAKUJEM! Zároveň si pripraví 6 nálepiek rôznych farieb: biela, červená, žltá, ružová, zelená a modrá.

Učiteľ/učiteľka položí veľký zlepený flipchart papier a farebné nálepky na zem a na tabuľu napíše opis toho, čo jednotlivé farebné nálepky znamenajú:

Biela: dáta, informácie, fakty - na biele samolepiace papiere píše žiaci a žiačky len fakty, ktoré sa stali.

Červená - pocity a emócie - aké mali účastníci pocity a emócie počas SL projektu.

Žltá - pozitívne veci - žiaci a žiačky odpovedajú na otázku: Čo pozitívne sa udialo v priebehu implementácie projektu?

Ružová - prínos. Aký bol celkový prínos žiakov a žiačok počas projektu?

6 myšlienkových nálepiek - Záverečná evalvácia projektu

Zelená - kreatívne myslenia a nápady. Čo bolo pre žiakov a žiačky najzaujímavejšie a zároveň nové, respektíve čo ich motivovalo vytvoriť niečo nové?

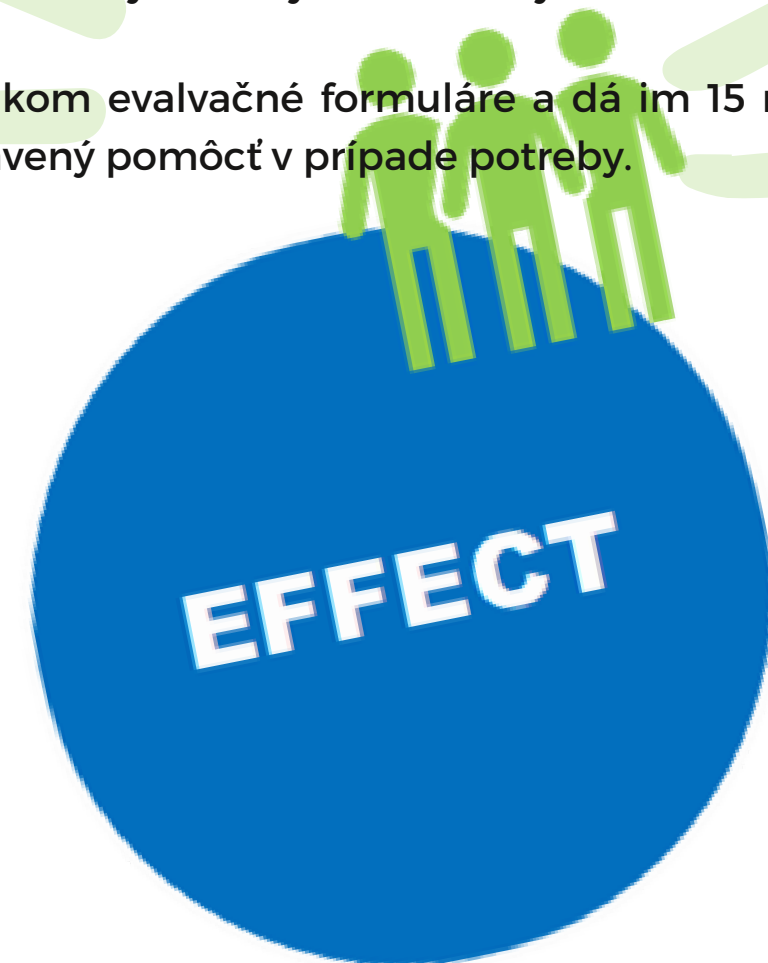
Modrá - zhrnutie, záver. K akým vlastným záverom a zisteniam prišli žiaci a žiačky?

Učiteľ/učiteľka stanoví čas 20-30 minút na to, aby žiaci a žiačky vyplnili každý farebný samolepiaci papierik, ktorý následne prilepia v ľubovoľnom poradí na slová napísané na flip chart papieroch.

Učiteľ/učiteľka môže pri realizácii aktivity využiť aj hudbu ako pozadie.

Keď žiaci a žiačky dokončia úlohu, učiteľ/učiteľka zavesí flip chart na stenu tak, aby každý videl aký farebný a rôznorodý obraz všetci spolu vytvorili.

Učiteľ rozdá žiakom evalvačné formuláre a dá im 15 minút na vyplnenie, pričom je pripravený pomôcť v prípade potreby.

Evalvácia účasti service learningovom projekte

Prostredníctvom participácie na SL projekte:
1 = Veľmi nesúhlasím, 2 = Skôr nesúhlasím, 3 = Ani nesúhlasím ani súhlasím, 4 = Skôr súhlasím a 5 = Veľmi súhlasím.

Získal som hlbší pohľad na veci, o ktorých som sa učil.	1	2	3	4	5
Naučil som sa aplikovať pojmy z predmetov v skutočných situáciách.	1	2	3	4	5
Lepšie chápem rolu profesionálneho pracovníka v tejto oblasti.	1	2	3	4	5
Viac som sa začal zaujímať o povolanie v práci s komunitou.	1	2	3	4	5
Dozvedel som sa viac o komunite.	1	2	3	4	5
Naučil som sa, ako s ostatnými pracovať efektívne.	1	2	3	4	5
Naučil som sa vážiť si iné kultúry.	1	2	3	4	5
Naučil som sa vnímať sociálne problémy novým spôsobom.	1	2	3	4	5

Viac si uvedomujem svoju vlastnú komunitu, do ktorej patrím.	1	2	3	4	5
Plánujem sa v budúcnosti zapojiť do dobrovoľníctva	1	2	3	4	5
Plánujem sa v budúcnosti zapojiť do SL projektov	1	2	3	4	5

Vďaka účasti na service-learningovom projekte som si rozvinul/rozvinula
1 = Veľmi nesúhlasím, 2 = Skôr nesúhlasím, 3 = Ani nesúhlasím ani súhlasím, 4 = Skôr súhlasím a 5 = Veľmi súhlasím.

Schopnosť adekvátne komunikovať v materinskom jazyku	1	2	3	4	5
Schopnosť pracovať s informáciami	1	2	3	4	5
Schopnosť aktívne počúvať iných	1	2	3	4	5
Schopnosť zúčastňovať sa diskusie	1	2	3	4	5

ODPORÚČANÉ METÓDY

PRÍNOS

Vďaka účasti na service-learningovom projekte som si rozvinul/rozvinula
1 = Veľmi nesúhlasím, 2 = Skôr nesúhlasím, 3 = Ani nesúhlasím ani súhlasím,
4 = Skôr súhlasím a 5 = Veľmi súhlasím.

Schopnosť komunikovať v cudzom jazyku	1	2	3	4	5
Zručnosti v práci s počítačom a na internete	1	2	3	4	5
Kritický a zvažujúci postoj k dostupným informáciám	1	2	3	4	5
Schopnosť vnímať a analyzovať problémy a samostatne a tvorivo ich riešiť	1	2	3	4	5
Schopnosť rozhodovať sa a kriticky myslieť	1	2	3	4	5
Schopnosť zvládať stres a pracovať v náročných a záťažových situáciách	1	2	3	4	5
Schopnosť učiť sa a využívať nové poznatky	1	2	3	4	5
Schopnosť sebamotivácie k učeniu	1	2	3	4	5

Schopnosť rozvíjať a riadiť svoju osobnosť	1	2	3	4	5
Sebaúcta a sebadôvera	1	2	3	4	5
Schopnosť podieľať sa na tímovej práci	1	2	3	4	5
Adaptabilita a flexibilita	1	2	3	4	5
Zodpovednosť a spoľahlivosť	1	2	3	4	5
Schopnosť tolerovať iných	1	2	3	4	5
Podnikavý postoj a myslenie	1	2	3	4	5
Schopnosť riadiť projekty	1	2	3	4	5
Schopnosť prezentovať a propagovať	1	2	3	4	5
Schopnosť organizovať svoj čas	1	2	3	4	5

Vďaka účasti na service-learningovom projekte som si rozvinul/rozvinula
 1 = Veľmi nesúhlasím, 2 = Skôr nesúhlasím, 3 = Ani nesúhlasím ani súhlasím,
 4 = Skôr súhlasím a 5 = Veľmi súhlasím.

Schopnosť plánovať a organizovať si prácu	1	2	3	4	5
Schopnosť adaptovať sa na pracovné podmienky	1	2	3	4	5
Schopnosť viesť stretnutie	1	2	3	4	5
Schopnosť viesť iných ľudí	1	2	3	4	5
Rešpektovanie zákonov a noriem	1	2	3	4	5
Schopnosť poskytovať pomoc v kritických situáciách	1	2	3	4	5
Ochrana kultúrnych tradícií	1	2	3	4	5
Ochrana životného prostredia	1	2	3	4	5
Schopnosť orientovať sa na potreby jednotlivcov, skupín a komunit a zapájať ich do riešenia problémov	1	2	3	4	5

Schopnosť aktívne sa zapájať do riešenia problémov v komunitách	1	2	3	4	5
Osobná a sociálna zodpovednosť - cítiť zmysel pre zodpovednosť, cítiť sa byť osobne zaviazaný riešiť sociálne záväzky, byť pripravený konať zodpovedne, uznanie, že prevzatie zodpovednosti bude mať vplyv na prostredie a zodpovedné konanie.	1	2	3	4	5

Koľko času okrem samotnej prezenčnej výučby ste venovali príprave, realizácii a evalvácií service learningovej aktivity? (uved'te v hodinách)

Zhodnot'te Vašu spoluprácu s učiteľom/učiteľkou. Akú podporu ste dostávali? Aká vám chýbala?

Pokúste sa celkovo zhodnotiť účasť na aktivitách počas service learningového projektu ako skúsenosť:

- a) Ak bola Vaša skúsenosť výborná alebo dobrá, čo ju robilo výbornou alebo dobrou?
- b) Ak bola Vaša skúsenosť priemerná, čo ju robilo priemernou?
- c) Ak bola Vaša skúsenosť slabá alebo hrozná, čo ju robilo slabou alebo hroznou?

PRÍLOHA 3

PRÍKLADY SERVICE-LEARNINGOVÝCH PROJEKTOV REALIZOVANÝCH V RÁMCI PROJEKTU SLUSIK

Zvyšovanie povedomia o menštruačnom cykle a dôležitosti hygienických pomôcok

Partnerská krajina: ÍRSKO

Popis projektu

Tím šiestich študentov zo školy Coláiste Iósaef v okrese Limerick sa zaujímal o riešenie problémov spojených s vnímaním obdobia menštruácie v školskom prostredí, hlavne pokiaľ ide o nerovnosť a stigmatizáciu v rámci tejto témy. Po vykonaní všeobecného prieskumu si členovia tímu uvedomili, že nie pre každú žiačku je prístup k hygienickým pomôckam taký samozrejмый a tento nedostatok sa mohol podpísať pod vznik rozpakov a vylúčenie zo školských aktivít. Keďže si uvedomovali, že ide o problém, o ktorom sa zväčša nehovorí, snažili sa normalizovať diskusiu o menštruácii v širšom školskom prostredí aj na základe pripravených prezentácií, ktorých cieľom bolo poučiť spolužiakov o reprodukčnom zdraví a jeho význame pre život.

Konkrétne prínosy projektu

Žiaci získali súhlas riaditeľa školy vo veci bezplatného poskytnutia základných hygienických pomôcok, ktoré by mali byť k dispozícii na školských toaletách.

Učitelia sa do akcie zapojili tiež a tím žiakov oslovil aj niekoľko miestnych obchodov, s cieľom získať potenciálnych sponzorov, ktorí by mohli školu bezplatne zásobovať hygienickými pomôckami. Výsledkom tejto aktivity bola zvýšená informovanosť širšej komunity hlavne pokiaľ ide o povedomie týkajúce sa hygienických potrieb žiačok a žiakov na školách.

Projekt žiakov bol taký úspešný, že ich škola Coláiste Iósaef prihlásila do súťaže Young Social Innovators Awards a žiaci boli pozvaní na nahrávanie rozhovoru do miestneho rádia.

Počas projektu si žiaci rozvinuli:

- Empatiu a záujem o druhých.
- Inkluzívne správanie.
- Interpersonálne vzťahy.

Výzvy počas projektu

- Rozsah a povaha problému, keďže ľudia sa o ňom hanbia otvorene hovoriť.
- Spôsoby ako tento problém vhodne komunikovať iným.
- Riešenia, ktoré by boli cenovo výhodnejšie a ľahko realizovateľné.

Vyjadrenia a názory žiakov, učiteľov, členov komunity, partnerov

“Najzaujímavejšia aktivita bola pre mňa tá, počas ktorej sme chodili po triedach a informovali ostatných o našom projekte. Bolo skvelé, že sa aj ostatní zapojili... bolo to veľmi príjemné vidieť, ako sa ľudia angažujú vo veci, ktorá je taká reálna a blízka väčšine z nás.” Žiak/čka zo školy Coláiste Iósaef

“Moja najobľúbenejšia aktivita v rámci projektu bola spojená so zvyšovaním povedomia o téme projektu, teším sa, že je vidieť ako to prospelo našej komunite..” Žiak/čka zo školy Coláiste Iósaef

Partnerská krajina: ÍRSKO

Popis projektu

Tím štyroch žiakov zo školy Coláiste Mhichíl v meste Limerick sa inšpiroval komunitným partnerom, ktorý ich podnietil urobiť niečo pre životné prostredie. Komunitný partner ich motivoval svojimi názormi o vplyve predmetov dennej spotreby na životné prostredie. Žiakom vysvetlil aj to, čo v tejto oblasti robia členovia komunity Urban Co-op, s cieľom pomôcť na lokálnej úrovni.

Tím žiakov sa preto rozhodol zvýšiť povedomie o význame recyklácie v celej škole a podniknúť kroky, ktoré by mohli v rámci ochrany životného prostredia pomôcť, uvedomujúc si vlastný vplyv v tejto sfére.

Konkrétne prínosy projektu

Žiaci reagovali na potrebu zvýšiť recykláciu v škole tým, že navrhli a vytvorili zberné miesta pre spolužiakov, kde môžu odhadzovať použité plastové fľaše a obaly od chrumiek. Táto iniciatíva bola schválená riaditeľom a zvýšila povedomie celej školy o dôležitosti recyklácie.

Žiaci boli prekvapení, ako rýchlo dokázali urobiť zmenu k lepšiemu. Po počiatočnom úspechu chcel tím v zbere pokračovať.

Počas projektu si žiaci rozvinuli:

- Povedomie o dôležitosti chrániť životné prostredie.
- Schopnosť ovplyvňovať dianie v spoločnosti a iniciovať spoločenskú zmenu.
- Empatiu a inkluzívne správanie.

Výzvy počas projektu

- Časové obmedzenia v dôsledku pandémie, ktorej následkom bol školský semester skrátený.
- Komunikácia hlavného cieľa ostatným nebola taká jednoduchá, ako sa pôvodne zdalo.

Vyjadrenia a názory žiakov, učiteľov, členov komunity, partnerov

“Ak ľudia odpadky ako napr.: plastové fľaše a obaly od chrumiek nezhodia do správnych kontajnerov, má to negatívny vplyv na celú komunitu”. Žiak/čka zo školy Coláiste Mhichíl

“Skutočne ma to naplňuje, robiť niečo pre svoju komunitu, v ktorej žijem. Predtým som vôbec nevedel/a aký majú potraviny vplyv na klimatickú zmenu.” Žiak/čka zo školy Coláiste Mhichíl

"Tento projekt bol iný ako ostatné. Pri väčšine projektov som bol/a stále len za PC, ale v tomto projekte som bol/a skutočne v pohybe, zbierali sme plastové fľaše a obaly z chrumiek a triedili ich do správnych kontajnerov.” Žiak/čka zo školy Coláiste Mhichíl

Referendum! - Croatia

Partnerská krajina: Chorvátsko

Popis projektu

Potom čo sa žiaci oboznámili o tom, ako funguje vláda a aké sú jej tri hlavné zložky, rozhodli sa riešiť problém svojej komunity - školy. Stretli sa so zástupcami mládežníckej organizácie Delta, ktorí sa snažia o to, aby aktívni mladí občania mali v komunite, v ktorej žijú patričné slovo a rešpekt. Po niekoľkých brainstormingoch a debatách sa študenti zhodli, že jedným z problémov školy sú neoddelené školské toalety. Žiaci vytvorili referendovú otázku: "Priali by ste si, aby boli toalety oddelené?" Zároveň pripravili kampaň a vytvorili plagáty a oznámenia pre všetkých svojich spolužiakov. Stretli sa aj s riaditeľom a komunikovali s ostatnými zamestnancami školy. Po zozbieraní potrebných podpisov, ktoré sa udialo za jeden deň si žiaci vyrobili vlastné hlasovacie urny. Hlasovalo neuveriteľných 60 % žiakov, z toho 64 % si želalo zmenu v priestoroch školských toaliet. Výsledky boli posunuté riaditeľovi školy, ktorý začal realizovať kroky na uskutočnenie daného návrhu.

Konkrétne prínosy projektu

Žiaci si precvičili tímovú prácu, komunikáciu a občianske zručnosti. Lepšie spoznali svoju školu a zamestnancov školy. Získali tiež väčšie sebavedomie a niektorí boli motivovaní natoľko, že sa zapojili do ďalších projektov alebo začali tvoriť vlastné. Cieľovou skupinou boli žiaci danej školy, ktorí mali možnosť vidieť, ako sa ich (mladší!) spolužiaci podujali urobiť zásadnú zmenu v škole. Väčšina žiakov sa zúčastnila referenda, na základe ktorého získali žiaci súhlas riaditeľka školy so zriadením oddelených toaliet s náležitými hygienickými pomôckami. Komunitný partner tak mal možnosť vyskúšať a vyvinúť novú metódu aktivizácie mládeže. Školy získali nielen nové toalety, ale pozitívny vplyv sa preniesol aj do oblasti školskej kultúry a atmosféry. Nie každý deň sa žiaci takto premyslene zapájajú do komunikácie s vyučujúcimi a vedením školy a dožadujú sa svojich práv – premyslene a uvážene!

Počas projektu si žiaci rozvinuli konkrétne vedomosti a zručnosti, na základe ktorých dokázali:

- Opísať úlohu Ústavy Chorvátskej republiky,
- Opísať účel referenda, vymenovať kroky pri organizovaní referenda,
- Analyzovať potreby komunity a sformulovať ich do referendovej otázky,
- Opísať svoju úlohu a prínos pri iniciovaní referenda v škole.
- Žiaci splnili výsledky vzdelávania aj na základe odučených tematických hodín a praktických úloh.

Výzvy počas projektu

Referendum bolo zdĺhavé a kvôli COVID-19 sa ho niektorí žiaci nemohli zúčastniť od začiatku do konca. Bolo to tiež časovo náročné, a niektorí žiaci mali pocit, že by im lepšie padla vyučovacia hodina ako aktivity v projekte. Komunitní partneri a ostatné kľúčové zainteresované osoby, ktoré pre žiakov pôsobili ako mentori, sa domnievali, že žiakom by prospelo viac času na jednotlivé aktivity a zameranie sa na aktivity s cieľom posilniť skupinu.

Vyjadrenia a názory žiakov, učiteľov, členov komunity, partnerov

Laura, 15: „Pre mňa bolo užitočné vidieť výsledky celej práce. Na bežnej hodine to až tak nevidno, ale v realite, v praxi áno.“

Sonja, učiteľka: “Tieto príklady sú výsledkom ako sa žiaci učia riešiť konkrétne problémy z reálneho života, ktorým komunita čelí a majú teda veľký vplyv na ich rozvoj. Žiaci majú pocit, že ich činy a aktivity menia školu - sú hrdí a cítia sa viac prepojení so školskou komunitou!”

Partnerská krajina: Rakúsko

Popis projektu

S pomocou mimovládnej organizácie "Kinderschue für Osteuropa" pracujú žiaci stredných škôl pod vedením mentorov a pripravujú škatule plné základných školských pomôcok pre deti vo východoeurópskych krajinách. Všetky školské pomôcky v týchto krabiciach boli vlastnoručne vyrobené žiakmi.

Konkrétne prínosy projektu

Vďaka projektu sa zvýšila komunikácia medzi žiakmi. Žiaci dostali nové témy, o ktorých mohli komunikovať, pričom sa vyjadrili, že to bolo pre nich niečo nové a zaujímavé. Rozprávať sa o komunitných alebo charitatívnych témach nebolo pre nich niečo bežné. Túto zmenu si uvedomovali aj v triede. Vďaka projektu mali tiež možnosť spolupracovať so spolužiakmi, s ktorými sa až tak dobre nepoznali. Žiakom vyhovovalo, že počas projektu dostali konkrétne úlohy, ktoré mohli riešiť. Každý žiak postupoval podľa stanovených krokov, ktoré si musel vopred prejsť, pochopiť a následne dokončiť zadané úlohy. Žiaci mohli pracovať ako tím a byť súčasťou tímu. Každý bol zodpovedný za svoje úlohy, ale zároveň aj za úspech celého tímu.

Počas projektu si žiaci rozvinuli:

- Kompetencie aktívneho občana
- Komunikáciu v rámci interpersonálnych vzťahov
- Tímovú prácu
- Schopnosť povzbudiť ostatných spolužiakov, ktorí neprejavovali príliš veľký záujem o dané aktivity.

Výzvy počas projektu: Komunikácia medzi učiteľmi a mentormi nefungovala veľmi dobre. Učitelia uviedli, že zapojenie mentorov do projektov nebolo veľmi potrebné a jednotlivé kroky projektu by sa dali realizovať aj bez ich prítomnosti. To spôsobilo určité ťažkosti, pokiaľ ide o požadovanú spoluprácu a súlad medzi zapojenými osobami.

Vyjadrenia a názory žiakov, učiteľov, členov komunity, partnerov

"Bolo príjemné hovoriť s ostatnými o tejto téme. Zvyčajne to nerobíme."

"Práca v tíme znamená, že pracujete s ľuďmi, s ktorými ste predtým nepracovali."

"Myslím si, že pre našich žiakov je prínosné oboznámiť sa so situáciou v iných častiach sveta, kde majú iné deti nedostatok toho čo naši žiaci považujú za samozrejmé." Práca sa komunitnými partnermi a inými neziskovými organizáciami môže našich žiakov podnietiť k podobnej práci v budúcnosti."

Reforesta a recepty starej mamy

Partnerská krajina: Španielsko

Popis projektu

Prvá akcia (SLUSIK Reforesta) bola zameraná na zvyšovanie environmentálneho povedomia žiakov, ktorí kontaktovali miestnu mimovládnu organizáciu, zaoberajúcu sa prírodnými priestormi a zalesňovaním. Žiaci postavili skleník v areáli strednej školy s autochtónnymi drevinami a na tomto území vykonali zalesnenie na vypálenom kopci. Druhá akcia (Recetas de la Abuela) bola zameraná na nadviazanie kontaktu so staršími ľuďmi, ktorí v rámci projektu strávili so žiakmi svoj čas a podelili sa o skúsenosti a svoje osvedčené recepty. Pri tejto akcii žiaci kontaktovali miestne komunitné združenie v rámci daného susedstva, ktoré plnilo úlohu sprostredkovateľa medzi žiakmi a ľuďmi na dôchodku, ktorí ostali bez príbuzných, a len s malou možnosťou viesť aktívny spoločenský život. Žiaci si sami navrhli otázky, ktoré počas rozhovorov položili skupine dôchodcov žijúcich vo vybranej lokalite. Rozhovory sa uskutočnili v priestoroch strednej školy.

Konkrétne prínosy projektu

- Ciele projektu sa žiakom podarilo dosiahnuť, prínosy pre cieľovú skupinu a komunitu však ešte len prídu.
- Škola si získala popularitu, pokiaľ ide o zapojenie komunity.
- Učitelia mali možnosť vyskúšať si iný spôsob vedenia hodín, ktorí budú môcť uplatňovať počas výučby.
- Študenti si rozvíjali sociálne zručnosti, keďže sa od začiatku aktívne zapájali do aktivít, a ich motivácia s projektom sa zvyšovala úmerne s naplánovanými stretnutiami. Okrem iného si žiaci rozvinuli svoje komunikačné zručnosti, schopnosť viesť konštruktívne debaty a hlavne aktívne počúvať a chápať názory a myšlienky iných.

Počas projektu si žiaci rozvinuli:

- Sociálnu a emocionálnu inteligenciu
- Sociálne zručnosti
- Občianske kompetencie
- Schopnosť pracovať v tíme
- Povedomie o zodpovednosti za stanovené úlohy

Program preukázal pozitívne výsledky, pokiaľ ide o sociálno-emocionálne učenie, sociálne zručnosti a občianske kompetencie študentov. Angažovanosť rástla spolu s jednotlivými fázami projektu, pretože trvalo určitý čas, kým žiaci pochopili konečný cieľ projektu a kým porozumeli tomu, že je to ich vlastný projekt a nielen "ďalší školský projekt".

Výzvy počas projektu:

- Učitelia nepochopili dostatočne svoju úlohu v projekte, pretože od začiatku mali problém porozumieť tomu, ako sa ich práca bude líšiť od práce mentorov v triede.
- Nedostatočná motivácia žiakov na začiatku spôsobila, že k projektu pristupovali ako k zámenke na vynechanie hodiny, takže niektoré sedenia určitá skupina žiakov zámerne spomaľovala, keďže nechápala, že tento projekt nie je len ďalší školský projekt, ale ich vlastný projekt.
- Ťažkosti s implementáciou projektu ako súčasť školského programu sa stali vážnym problémom, a doposiaľ neboli úplne vyriešené.
- Nedostatočná účasť starších ľudí z komunity kvôli COVID-19.

Vyjadrenia a názory žiakov, učiteľov, členov komunity, partnerov

"Projekt mi pomohol spoznať samú seba a ostatných spolužiakov lepšie. Sme teraz lepší tím." **María**, žiačka strednej školy -

"Do projektu sa zapojili aj dievčatá, ktoré predtým neprejavovali vodcovské zručnosti, čo vidím pozitívne. Projekt vytvoril prostredie, ktoré potrebovali, aby sa naplno rozvinul ich potenciál." - **Antonio**, učiteľ -

Spojová spája – Noc literatúry a aktívneho čítania

Partnerská krajina: Slovensko

Popis projektu

Súčasťou projektu boli aktivity zamerané na zvyšovanie čitateľskej gramotnosti u žiakov. Prvá skupina zorganizovala akciu s názvom „Noc literatúry“, počas ktorej žiaci čítali rôzne knihy v školských priestoroch pre svojich rovesníkov, kým druhá skupina navštívila seniorov v domove sociálnych služieb, ktorým takisto čítali. Žiaci si pripravili aj divadielko pre mladších spolužiakov, ktoré odohrali v novootvorených knižničných priestoroch školy.

Konkrétne prínosy projektu

Projekt podporil rozvoj čitateľskej gramotnosti na školách a upevnil vzťahy v žiakov v školskom prostredí. Žiaci sa naučili efektívne využívať svoj voľný čas, rozvíjali kultúru čítania. V komunite seniorov projekt prispel k upevneniu pocitu užitočnosti zo strany dôchodcov, pričom podporil aj ich sociálne vzťahy a vytvoril priestor na odovzdávanie skúseností staršej generácie mladším. Projekt prispel aj k zviditeľneniu novej knižnice a čítárne, ktorá je prístupná žiakom školy.

Ďalší prínos projektu: zvýšený záujem žiakov o knihy a čítanie, väčšia samostatnosť pri organizovaní kultúrnych podujatí, nadobudnuté zručnosti pri fotografovaní a natáčaní podujatí, samostatnosť žiakov pri výbere ukážok, práca s literárnym textom, akceptovanie dobrovoľníctva ako prirodzenej súčasti školských aktivít.

Počas projektu si žiaci rozvinuli:

- Všeobecný prehľad o svetovej literatúre
- Mäkké zručnosti - komunikácia, prezentácia, kritické myslenie, empatia a sociálne zručnosti.

Výzvy počas projektu

- nedostatočný odhad časovej rezervy
- komunikačné šumy a nedokončenie niektorých detailov, nedostatočná komunikácia medzi niektorými členmi tímu
- v niektorých prípadoch mohli byť žiaci príliš ovplyvnení učiteľom a tak neprebrali plnú zodpovednosť za aspekty činností, ktoré mohli realizovať samostatne

Vyjadrenia a názory žiakov, učiteľov, členov komunity, partnerov

"Projekt mi umožnil nahliadnuť do fungovania spoločnosti.", Maria, žiačka, 13

" Projekt určite posunul ďalej aj vzťah medzi učiteľmi." Jan, žiak, 14

" Každý je súčasťou spoločnosti, do ktorej by mal nejakým spôsobom prispievať, aby fungovala dobre.", Anna, žiačka, 13

PRÍLOHA 4

TRÉNING PRE BUDÚCEHO MENTORA

SLUSIK

TRÉNING MENTORA

SLUSIK

Za účelom efektívnej realizácie tréningu nových mentorov je potrebných šesť kľúčových štandardov praxe:

1. Nábor,
2. Testovanie,
3. Tréning,
4. Identifikácia zhody v rámci priradenia mentora žiakovi a začiatok,
5. Monitoring a podpora, a
6. Ukončenie vzťahu.

Tieto štandardy pokrývajú aspekty programu pre mentorov, ktoré priamo podporujú mentorský vzťah.

1 - Nábor

Pri náboře potenciálnych mentorov z univerzít (študenti, ktorí majú so SL skúsenosti), ktorí budú zapojení do SL programov implementovaných na stredných školách, je dôležité stanoviť si pre každý program realistické očakávania pokiaľ ide o mentorský vzťah a to čo ním môžeme dosiahnuť. Mentorské programy musia byť založené na svojej pozitívnej reputácii a imidži s cieľom propagovať tento typ participácie, ktorý je založený na úlohe mentora a mentorovaní iných, pričom celá činnosť by mala byť takto vnímaná ako zaujímavá a hodnotná. Materiály použité za účelom náboru sú vytvorené tak, aby prilákali a dokázali zapojiť cieľové skupiny resp. jednotlivcov, ktorých zručnosti a motivácia sú kompatibilné s cieľmi a štruktúrou programu. Takýmto spôsobom môžeme sprístupniť študentom rôznych vedných disciplín informácie o dôležitosti tejto úlohy.

V tejto súvislosti sú navrhnuté nasledovné kritériá:

- Program sa zameriava na také náborové stratégie, ktoré zobrazujú realisticky výhody, prax, podporu a výzvy pokiaľ ide o úlohu mentora v rámci SL programu.
- V programe sa používajú také náborové stratégie, ktoré rolu mentora propagujú ako prospešnú a pozitívnu.
- V programe participujú mentori, ktorých zručnosti, motivácia a skúsenosti korelujú s cieľmi a štruktúrou SL programu.
- Program súčasne povzbudzuje uchádzačov o rolu mentora v rámci pomoci pri náboře nových členov, pričom ak tí spĺňajú potrebné kritériá programu, môžu sa tiež stať mentormi.
- Program poskytuje budúcim mentorom informácie o tom, aká prospešná môže byť ich práca, mentorovanie a dobrovoľníctvo.
- Program disponuje verejne dostupným písomným prehlásením, ktorého súčasťou sú požiadavky na rolu mentora v rámci SL programu.
- V programe sa priebežne používajú rôzne stratégie v rámci náboru mentorov (napr.: priame dotazovanie, sociálne médiá, tradičné metódy masovej komunikácie, prezentácie, odporúčania).
- Program poskytuje informačné stretnutia pre potenciálnych mentorov.

2 - Preverovanie vhodných kandidátov

Testovanie potenciálnych záujemcov pomáha určiť ich vhodnosť berúc do úvahy ich čas, zanietenie a osobné kvality budúceho mentora, hlavne pokiaľ ide o zodpovednosť v rámci danej roly a efektívny výkon práce.

V tejto oblasti sú navrhnuté nasledovné kritériá:

- V programe sú stanovené kritériá pre prijatie/akceptáciu mentorov ako aj kritériá vylučujúce nevhodných kandidátov.
- Perspektívni mentori vyplnia písomnú žiadosť, ktorá zahŕňa otázky vytvorené tak, aby pomohli zhodnotiť spoľahlivosť osoby a jej vhodnosť pre mentorovanie mladých ľudí.
- V rámci programu je realizované najmenej jedno priame interview s každým potenciálnym mentorom, ktoré zahŕňa otázky vytvorené tak, aby pomohli zhodnotiť spoľahlivosť osoby a jej vhodnosť pre mentorovanie mladého človeka.
- V programe sú stanovené kritériá, ktoré sú založené na kriminálnej bezúhonnosti perspektívnych mentorov.
- Potenciálni mentori súhlasia písomne s minimálnym časovým záväzkom, ktorý SL program vyžaduje.
- Perspektívni mentori súhlasia písomne zúčastňovať sa priamych osobných stretnutí s vybranou skupinou žiakov na základnej/strednej škole, pričom frekvencia stretnutí a počet hodín je stanovená v rámci SL programu.
- Program používa preverovacie prostriedky a praktiky založené na konkrétnych faktoch s cieľom identifikovať jednotlivcov, ktorých postoje a presvedčenia sú vhodné pre rolu mentora v rámci vytvorenia spoľahlivého a efektívneho mentorského vzťahu.

3 - Tréning

Perspektívni mentori musia prejsť výcvikom (tréningom, školením), ktorý je založený na získaní základných vedomostí, postojov a zručností potrebných pre výkon efektívneho a spoľahlivého mentorského vzťahu, berúc do úvahy kultúrne podmienený vhodný jazyk a prostriedky.

V tejto súvislosti sú navrhnuté nasledovné kritériá:

- Program poskytuje minimálne dve hodiny úvodného, priameho (osobného) tréningu.
- Program poskytuje úvodný tréning pre mentorov na nasledovné témy:
  1. požiadavky programu (napr.: dĺžka, frekvencia, trvanie stretnutí, protokoly o účasti, situácie, keď príde osoba neskoro na stretnutia, ukončenie vzťahu - ukončenie zhody);
  2. ciele a očakávania účastníkov pokiaľ ide o mentorský vzťah (vzťah mentor a žiak),
  3. povinnosti a úlohy účastníka;
  4. budovanie vzťahu a starostlivosť o vzťah;
  5. otázky etiky a bezpečnosti, ktoré sa môžu objaviť v rámci vzťahu;
  6. efektívne ukončenie mentorského vzťahu;
  7. zdroje pomoci dostupné v rámci podpory mentorov;
  8. príležitosti a výzvy spojené s mentorovaním špecifickej populácie mladých ľudí (napr.: deti s jedným rodičom vo väzení, právne stíhaní mladiství, mladiství v náhradnej starostlivosti, stredoškoláci, ktorí školu nedokončili), pokiaľ je to relevantné; a
  9. iniciovanie mentorského vzťahu.

Program poskytuje úvodný mentorský tréning v nasledovnej oblasti stratégií riadenia rizík, ktoré sú spojené s modelom programu, jeho nastavením a s cieľovou skupinou, pre ktorú bude program určený.

Stratégie zahŕňajú:

- (a) primeraný fyzický kontakt;
- (b) oboznámenie sa so SL programom (napr.: koho kontaktovať, kedy kontaktovať);
- (c) požiadavky na monitorovanie vzťahu (napr.: čas na odpoveď, frekvencia, harmonogram);
- (d) schválené aktivity;
- (e) povinné nariadenia ohľadom poskytovania informácií pokiaľ by išlo o špecifické prípady detského týrania alebo zanedbávanie dieťaťa, samovražedné sklony a pokusy o vraždu;
- (f) dôvernosť dát a anonymitu;
- (g) využitie digitálnych a sociálnych médií;
- (h) nočné návštevy a cestovanie mimo mesta: Výdavky spojené so žiakom a mentorskými aktivitami;
- (i) transport;
- (j) stanovené postupy pokiaľ ide o pohotovostný a krízový manažment; (k) zdravotná a lekárska starostlivosť;
- (l) disciplína;
- (m) zneužívanie návykových látok;
- (n) inklúzia iných osôb v rámci úvodných stretnutí (napr.: súrodenci, kamaráti žiakov);
- (o) použitie fotiek a obrázkov;
- (p) evalvácia a použitie dát;
- (q) reklamačné postupy (sťažnosti, atď.); a
- (r) iné pre program relevantné témy.

4 - Zosúladenie rolí a začiatok nadviazania kontaktu medzi mentorom a žiakom

Keď je mentorovi pridelený žiak, mentorský vzťah sa začína budovať na základe rôznych stratégií, ktorými sa zvyšuje pravdepodobnosť, že tento vzťah pretrvá a bude efektívny. V tomto zmysle sú navrhnuté nasledovné kritériá:

- Program berie do úvahy charakteristiku mentora a žiaka (napr.: záujmy, vzťah, flexibilitu, vek, pohlavie, rasu, etnicitu, osobnosť, vyjadrené preferencie mentora, žiaka, rodiča alebo pestúna, ciele, silné stránky, predchádzajúce skúsenosti) pri vytváraní konštruktívneho vzťahu medzi mentorom a žiakom (resp. v rámci priradenia žiaka mentorovi).
- Program informuje o ustanovenom úvodnom stretnutí medzi mentorom a žiakom.
- Ďalší členovia programu by mali byť prítomní tiež počas úvodného stretnutia mentora a žiaka.
- Mentor, žiak, a člen SL programu sa stretnú osobne, aby podpísali záväznú dohodu berúc do úvahy pravidlá a požiadavky programu (napr.: frekvencia, intenzita, trvanie úvodných stretnutí, na ktorých dochádza k priradeniu mentora žiakovi, úlohy každej osoby, ktorá je začlenená do mentorského vzťahu; frekvencia kontaktov v rámci programu), a pravidlá v rámci riadenia rizík.

- Základom programu je vytvorenie vzťahu medzi žiakom a mentorom, ktorý by mal byť aspoň o 3 roky starší než žiak.
- Program podporuje skupinové stretnutia, na ktorých sa perspektívni mentori a žiaci stretnú a interagujú spolu a rovnako poskytujú aj spätnú väzbu pokiaľ ide o preferencie v rámci vytvárania nových pracovných párov.
- Program zabezpečuje, že úvodné stretnutie mentora so žiakom sa uskutoční v škole.
- Členovia tímu pripravujú pre mentorov úvodné stretnutie, potom čo prebehlo vytvorenie páru mentor-žiak. Mentorovi sú na stretnutí poskytnuté informácie o perspektívnych žiakoch, kritériá, ktoré sa vzťahujú k dôverným informáciám, diskutuje sa o potenciálnych príležitostiach a výzvach spojených s mentoringom a podporou navrhovaného žiaka).

Členovia tímu pripravujú žiakov na úvodné stretnutie potom čo prebehlo pridelenie žiaka mentorovi (napr.: žiakovi sú poskytnuté informácie o vybranom mentorovi).

5 - Monitoring a podpora

Pri monitorovaní kľúčových bodov v rámci vzťahu mentor-žiak, berúc do úvahy bezpečnosť dieťaťa, prebieha aj poskytovanie nepretržitých konzultácií, riešenie prípadných problémov a tréning. Prístup k zdrojom je možný počas celého trvania vzťahu. Všetky náležitosti sa riadia na základe stanovených kritérií:

Všetky náležitosti sa riadia na základe stanovených kritérií:

- Program si stanovuje, že žiak a mentor budú monitorovaní počas prvého mesiaca a tých nasledovných v stanovenej minimálnej frekvencii.
- Pri každom monitorovanom stretnutí bude mentor odpovedať na otázky týkajúce sa mentorských aktivít, výsledkov žiaka, bezpečnosti dieťaťa, kvality vzťahu, vplyv mentoringu na mentora a žiaka s využitím štandardných postupov.
- V rámci kontaktného stretnutia so žiakom je program postavený tak, že žiak bude odpovedať na otázky týkajúce sa mentorských aktivít, jeho výsledkov, bezpečnosti, kvality mentorského vzťahu a vplyv mentoringu na jeho osobnosť, všetko bude prebiehať v rámci štandardných postupov.
- Program sa riadi samostatným protokolom, ktorého cieľom je získať od mentorov a žiakov podrobnejšie hodnotenie kvality mentorského vzťahu s využitím vedecky overených nástrojov na hodnotenie vzťahov.
- V programe je taktiež stanovené, že o prebiehajúcich aktivitách v rámci vzťahu mentor-žiak bude informovaná dospelá osoba v rámci školy (napr.: rodič, opatrovník, učiteľ) minimálne 2x za prvý mesiac a raz mesačne v nasledovnom období
- Program pravidelne monitoruje vytvorené páry, respektíve to či daný vzťah funguje a teda či je žiaduce ho podporovať, alebo je vzťah nefunkčný a je potrebné ho zrušiť.

- Súčasťou programu je záznam o každom stretnutí žiaka s mentorom, pričom tieto informácie zahŕňajú minimálne dátum, dĺžku stretnutia a opis ukončenej aktivity.
- Program poskytuje mentorom prístup k relevantným zdrojom (napr.: rady odborníkov - členov tímu, alebo iných, publikácie, webové zdroje, rady skúsených mentorov) s cieľom pomôcť mentorom vysporiadať sa s výzvami v rámci ich mentorského vzťahu tak ako vzniknú.
- Program poskytuje žiakom a učiteľom na danej škole prístup k relevantným zdrojom (napr.: rady odborníkov - členov tímu, alebo iných, publikácie, webové zdroje, dostupné odporúčania v rámci sociálnych služieb) s cieľom pomôcť im vysporiadať sa s potrebami a výzvami tak ako vzniknú počas určitého obdobia.
- Program poskytuje minimálne jedno a viac príležitostí zúčastniť sa tréningu potom, čo bol vzťah vytvorený.
- Program poskytuje mentorom pravidelnú spätnú väzbu pokiaľ ide o výsledky žiakov a vplyv mentorstva na žiaka v snahe prispievať ku kontinuálnemu zlepšovaniu výsledkov žiaka a v snahe podporiť udržanie mentorského vzťahu.
- Program si stanovuje vykonávať minimálne jedno osobné monitorovanie a kontinuálnu podporu pravidelných stretnutí s mentormi, žiakmi a učiteľmi.
- V rámci programu bude usporiadaných niekoľko aktivít pre mentorov a žiakov s cieľom poskytnúť informácie o aktivitách, do ktorých sa chcú mentor a žiak spoločne zapojiť.
- Program zabezpečí jedno a viac skupinových aktivít pre mentorov, žiakov a rodiny žiakov.
- Mentorom je počas roka vyjadrená vďaka za celú ich činnosť v rámci mentorského vzťahu, ešte predtým ako dôjde k ukončeniu vzťahu/spolupráce.

6 - Ukončenie vzťahu/spolupráce

S cieľom facilitovať ukončenie vzťahu zohľadňujúc pozitíva, ktoré do vzťahu priniesli mentor a žiak, budú mať obe strany príležitosť pripraviť sa na ukončenie a ohodnotiť ich skúsenosti v súlade so stanovenými kritériami:

- Program si stanovuje postup ako zvládnuť očakávané i neočakávané situácie pokiaľ ide o ukončenie/záver aktivít mentora a žiaka (resp.celého projektu), v prípade, že obe strany majú záujem vzťah ukončiť.
- V programe je určený aj postup ako zosúladiť ukončenie v prípade, že jeden člen v rámci vzťahu mentor-žiak sa nemôže zapojiť do procesu alebo sa do procesu zapojiť nechce.
- Súčasťou programu sú záverečné ukončovacie rozhovory s mentormi a žiakmi.
- Program disponuje písomnými postupmi a stratégiami, ktoré sa použijú v prípade potreby v rámci manažovania prípadných zmien vo vzťahu mentor-žiak, hlavne pokiaľ ide o opätovné pridelenie mentora k novému žiakovi.
- Program dohliada na to, že v záverečnom procese ukončenia vzťahu sa postupuje podľa stanovených noriem.
- Odhliadnuc od dôvodu ukončenia vzťahu, SL program by mal iniciovať konverzáciu s mentorom na nasledovné témy: diskusia na tému pocitov mentora v súvislosti s ukončením vzťahu, diskusia na tému dôvodov ukončenia vzťahu, ak je to relevantné; diskusia o pozitívnych skúsenostiach v rámci mentorského vzťahu; informácie o postupe mentora pri informovaní žiaka a rodičov/opatrovníkov, ak je to relevantné, v dostatočnom predstihu pred záverečným stretnutím v snahe poskytnúť čas pre žiaka,

aby sa adekvátne pripravil na ukončenie vzťahu; v tejto súvislosti je dôležité oboznámiť sa s pravidlami programu pokiaľ ide o kontakt po ukončení vzťahu; ak je to relevantné, vytvorenie plánu na posledné stretnutie, ak je to možné; a diskusia o prípadnej možnosti vytvoriť nový vzťah mentor-žiak, ak je to relevantné.

- Odhliadnuc od dôvodu ukončenia vzťahu, SL program by mal iniciovať diskusiu so žiakom na nasledovné témy určené pre konverzáciu: diskusia na tému žiakových pocitov pokiaľ ide o ukončenie vzťahu; dôvody ukončenia, ak je to relevantné; diskusia o pozitívnych skúsenostiach v mentorskom vzťahu; postup informovania mentora, ak je to relevantné, o dátume ukončenia; ďalej je to oboznámenie sa s pravidlami, ktoré sa musia dodržiavať v rámci stretnutí po ukončení vzťahu; tvorba plánu na posledné stretnutie ak je to možné; a diskusia o prípadnej možnosti vytvoriť nový vzťah mentor-žiak, ak je to relevantné.
- Program disponuje písomným verejným vyhlásením určeným rodičom alebo opatrovníkom ak je to relevantné, ako aj mentorom a žiakom, ktoré načrtávajú podmienky pre ukončenie vzťahu a postupy určené pre mentora/žiaka po ukončení ich spolupráce/vzťahu (napr.: kontakty prostredníctvom digitálnych či sociálnych médií).
- Program si stanovuje uskutočniť záverečnú oslavu pre mentorov a žiakov, ak je to relevantné, v snahe poukázať na úspech alebo zmenu, respektíve reflektovať zmenu v rámci mentorského vzťahu.
- Členovia SI tímu poskytujú tréningy/školenia a podporu pre žiakov a mentorov ako aj (ak je to relevantné) pre rodičov alebo opatrovníkov s cieľom poskytnúť informácie o tom, ako môžu žiaci počas svojho života prísť do kontaktu s mentormi a nadviazať s nimi spoluprácu.

PRÍLOHA 5 PLACE MODEL

PRÍLOHA 6

JE MOJA ŠKOLA PRIPRAVENÁ NA SERVICE LEARNING? (KONTROLNÝ ZOZNAM)

SLUSIK

- ✓ 1. Podporuje Váš riaditeľ/riaditeľka SL aktivity?
- ✓ 2. Máte vo svojom tíme zaniietených učiteľov a učiteľky, ktorí túžia po nových skúsenostiach, a ktorí by sa mohli stať hnacím motorom SL aktivít vo Vašej škole?
- ✓ 3. Je vo Vašej škole zriadená funkcia SL koordinátora? Ak áno, má koordinátor dostatok priestoru a času na to, aby sa tejto úlohe venoval primerane?
- ✓ 4. Existuje vo Vašej škole menšia komisia, ktorá by sa pravidelne stretávala a plánovala smerovanie SL a SL aktivít v rámci vášho školského kontextu?
- ✓ 5. Pripravila si škola víziu pre SL a charakteristiku podôb SL vo Vašom školskom kontexte?
- ✓ 6. Uvažovali už Vaši učitelia a učiteľky o tom, čo robia a čo by mohli transformovať do SL aktivít bez zbytočnej práce navyše?
- ✓ 7. Zvážila Vaša škola a jej manažéri skutočný čas a činnosti potrebné na plánovanie a rozvinutie SL, respektíve jeho implementovanie?
- ✓ 8. Má škola vytýčené ciele v súvislosti s tým, čo chce dosiahnuť za jeden rok, dva roky, resp. v dlhodobejšom horizonte?
- ✓ 9. Prediskutovali a naplánovali reprezentanti školy kroky v rámci profesijného rozvoja svojich zamestnancov smerom k aplikácii SL?

PRÍLOHA 7

Zoznam sociálnych
a občianskych
kompetencií

SLUSIK

SOCIÁLNE KOMPETENCIE sú spojené so sociálnou interakciou a interpersonálnou komunikáciou.

1. Konštruktívna spolupráca s inými
2. Interpersonálne vzťahy
3. Porozumenie všeobecným pravidlám v rôznych spoločnostiach a prostrediach (napr.: prispôsobenie zvykov a štýlu správania s ohľadom na lokálne a externé situácie berúc do úvahy kultúrnu diverzitu)
4. Porozumenie pravidlám komunikácie, ktoré sú všeobecne akceptované v rôznych spoločnostiach a prostrediach (napr.: prispôsobenie jazyka a komunikácie vzhľadom k lokálnym a externým situáciám)
5. Empatia (napr.: problémy a limity/obmedzenia iných)
6. Porozumenie rôznym názorom (napr.: aktívne počúvanie názorov a návrhov iných, rešpektovať ich opodstatnenie a uvažovať o nich konštruktívnym spôsobom)
7. Vyjadrenie tolerancie
8. Schopnosť rokovať/diskutovať (napr.: schopnosť opätovne zvážiť ciele jednotlivca a rešpektovať ich v snahe dôjsť ku konštruktívnej dohode)
9. Schopnosť riešiť konflikty (napr.: schopnosť nachádzať rozumné a spravodlivé riešenia berúc od úvahy rôzne záujmy a názory počas konfliktnej situácie)
10. Schopnosť pracovať v tímoch (napr.: schopnosť vedieť si manažovať prácu a komunikáciu počas spoločných úloh)
11. Vytváranie dôvery (napr.: uznanie toho čo robia ostatní, ich hodnotu, preukazujúc otvorenosť a porozumenie)
12. Postoj voči spolupráci (napr.: iniciatíva v snahe prispieť vlastnými schopnosťami a časom)
13. Asertivita (napr.: zdieľanie názorov, cieľov a záujmov konštruktívnym spôsobom s prihliadnutím na situáciu ostatných)
14. Pripravenosť na kompromis (napr.: rešpektovanie dohôd medzi partnermi, zamestnávateľmi a spolupracovníkmi)

OBČIANSKE KOMPETENCIE sa delia na základe troch aspektov, ktorými sú: zodpovednosť, uvedomenie si vlastnej činnosti, participácia. Tieto kompetencie zahŕňajú kľúčové vedomosti, zručnosti a postoje v rámci rozvoja hodnôt v oblasti aktívneho občianstva. Výsledky individuálnych a kolektívnych aktivít sú zamerané na zlepšenie udržateľnosti, posilnenie demokracie a lepšie spolužitie v komunitách.

Zodpovednosť: osobné aktivity a činnosti s cieľom prispieť k propagácii sociálnych hodnôt.

1. Aktívna podpora rodovej rovnosti
2. Podpora udržateľného životného štýlu (napr.: v rámci kladenia otázok o vzorcoch konzumne orientovaného života)
3. Propagácia kultúry mieru a nenásilia (napr.: podporovaním finančných spoločností, ktoré neinvestujú do zbraní)
4. Pripravenosť rešpektovať súkromie iných (napr.: rešpektovanie pravidiel súkromia v rámci sociálnych sietí)
5. Pripravenosť vziať zodpovednosť za životné prostredie (napr.: participáciou na iniciatívach s cieľom ochrany životného prostredia)

Participácia: kolektívne akcie s cieľom prispieť k propagácii sociálnych hodnôt.

1. Zapojenie sa do spolupráce s inými v rámci vzájomného a verejného záujmu (napr.: participovanie v rámci akčných sietí, politických strán, alebo záujmových skupín)
2. Zručnosti v rámci rozvoja konštruktívnej participácie na komunitných aktivitách (napr.: dobrovoľná služba pre komunitu, participácia na iniciatívach na úrovni susedstva)
3. Schopnosť selektovať, kriticky porozumieť a interagovať s tradičnými formami médií (napr.: noviny, časopisy, TV, v printovej/digitálnej verzii)
4. Schopnosť selektovať, kriticky porozumieť a interagovať s novými formami médií (napr.: digitálne sociálne siete, blogy)
5. Ochota participovať na demokratickom rozhodovaní na všetkých úrovniach a počas občianskych aktivít (napr.: využitie existujúcich mechanizmov na ovplyvnenie formálnej politiky)

Povedomie: vyjadriť záujem a porozumieť aspektom, ktoré súvisia s občianstvom a ďalšími fenoménmi

1. Vedomosti o základných konceptoch a fenoménoch, ktoré sa vzťahujú na jednotlivcov, skupiny, pracovné organizácie, spoločnosť, ekonomiku a kultúru
2. Uvedomenie si cieľov, hodnôt a postupov politických a sociálnych hnutí
3. Uvedomenie si klimatickej zmeny v globálnom meradle a jej základné príčiny
4. Uvedomenie si demografickej zmeny v globálnom meradle a jej základné príčiny
5. Vedomosti o európskej integrácii
6. Porozumenie multikultúrnym a socioekonomickým dimenziám európskych spoločenstiev (napr.: vedomosti o demografickej diverzite iných európskych spoločenstiev berúc do úvahy jazyk, etnicitu, náboženstvo, atď.)
7. Porozumenie tomu, čo je úlohou a funkciou médií v demokratických spoločnostiach
8. Kritické myslenie (napr.: kritický postoj pokiaľ ide o používanie médií, kritické porozumenie a tvorba názorov)
9. Záujem o politický rozvoj
10. Záujem o socio-ekonomický rozvoj
11. Záujem o humanitné vedy

SPOLOČNÉ EURÓPSKE HODNOTY sa nachádzajú v Charte základných práv EÚ a zahŕňajú:

Ľudskú dôstojnosť	Slobodu
Demokraciu	Rovnosť
Zákony	Ľudské práva
Práva menších	Pluralizmus
Toleranciu	Spravodlivosť
Solidaritu	

PRÍLOHA 8

HODNOTIACI NÁSTROJ PRE KOMUNITNÝCH PARTNEROV

1. Mali ste predchádzajúcu skúsenosť s realizáciou service learningových projektov?

- a) áno
- b) nie

2. Prosím skúste ohodnotiť či bol problém alebo potreba, na ktorú projekt reagoval dostatočne vyriešená

- a) vôbec nebol vyriešený
- b) čiastočne
- c) úplne

3. Bol projekt zvládnuteľný čo sa týka zdrojov vo Vašej organizácii?

4. Popíšte aké prínosy mal projekt pre Vašu organizáciu alebo/ a jej klientov.

5. Popíšte čo by ste v projekt eurobili inak, ak by ste ho ešte raz realizovali.

PRÍLOHA 9

METÓDY EVALVÁCIE ŠTUDENTOV A ŠTUDENTIEK

SLUSIK

Roots and Shoots Toolkit (Rootsandshoots.org)

Problem Tree Project (Digital Promise)

Project Planning Workbook (Maine.gov)

Tool for Youth Work and Projects (SALTO Youth)

Methods of Evaluating Student Performance
through Service Learning (Digital Commons)

PRÍLOHA 10

GLOSÁR

SLUSÍK

GLOSÁR

SLUSÍK

Osvedčený príklad z praxe: metóda alebo technika, ktorá sa považuje vo všeobecnosti za najpresvedčivejšiu a najkvalitnejšiu v porovnaní s inými alternatívami, nakoľko prináša efektívne výsledky.

Občianska a sociálna kompetencia: Kombinácia vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré umožňujú jednotlivcovi uskutočniť reálne úlohy. Občianske kompetencie umožňujú jednotlivcom plne participovať na občianskom živote berúc do úvahy vedomosti o sociálnych a politických konceptoch a štruktúrach a záväzkoch k aktívnej a demokratickej participácii.

Občianska zodpovednosť: Aktivity a postoje spojené s demokratickým riadením a sociálnou participáciou. Aktivity a činnosti občianskej zodpovednosti sú viditeľné napríklad v oblasti angažovania sa v rôznych politických, ekonomických, občianskych prípadoch a v situáciách, ktoré sa týkajú kvality života.

Analýza potrieb: Formálny, systematický proces identifikácie a evalvácie pokiaľ ide o špecifické potreby alebo tréning/školenie.

Neformálne učenie sa: Zámerné, ale dobrovoľné učenie sa, ktoré sa realizuje v rôznych prostrediach a počas rôznych situácií, pričom výučba/tréning a s tým spojené učenie sa nie je nevyhnutnou hlavnou, respektíve kľúčovou aktivitou.

Service learning: Stratégia výučby a učenia sa, ktorá integruje zmysluplnú komunitnú službu so vzdelávaním a reflexiou.

Service learningový projekt: Projekt, ktorý dosahuje ciele vzdelávania prostredníctvom služby v komunite a zvyšuje občianske a sociálne kompetencie.

Service learningové sylaby: Vyučovacie hodiny a akademický obsah, ktorý sa vyučuje na škole alebo v rámci špecifického kurzu alebo programu zameraného na SL.

Sociálna inklúzia: Proces zlepšovania podmienok jednotlivcov a skupín s cieľom zvýšiť ich participáciu v spoločnosti - zlepšovať ich zručnosti, prinášať nové príležitosti a zabezpečiť dôstojné podmienky pre znevýhodnené skupiny na základe ich identity alebo špecifickej situácie.

Sociálna exklúzia: Proces, v ktorom sú jednotlivci zbavení rôznych práv (alebo sú im práva upierané), príležitostí a zdrojov, ktoré sú bežne dostupné členom inej skupiny.

Upscaling: Proces modifikácie s cieľom zvýšiť efektivitu a dosah.

VYDALO:
CENTRE FOR EUROPEAN
VOLUNTEERING, 2022

Podpora tvorby tejto publikácie Európskou komisiou neznamena súhlas s jej obsahom. Ten vyjadruje názory autorov a Komisia nenesie zodpovednosť za akékoľvek použitie informácií v nej obsiahnutých.

